

Konfuciusz Krónika

Az ELTE Konfuciusz Intézet ingyenes magazinja
V. évfolyam 2011/2. szám

孔子学院通讯
罗兰大学孔子学院
2011年第二期
免费发行

新陽
瑞英
月
立

Miért tanuljunk kínaiul?

A kínai a legtöbbször által anyanyelvként beszélt nyelv a világon. Az emberiség több mint egyötödének kínai az anyanyelve. A kínai az ENSZ hivatalos nyelveinek egyike.

Az elmúlt harminc év bámulatos, évi 10%-os gazdasági növekedésének köszönhetően Kína ma a világ egyik legfontosabb gazdasági, politikai, kulturális nagyhatalma. A kínai tavaly óta – a japánt megelőzve – a világ második legnagyobb gazdasága.

Kína megbecsült tagja a nemzetek közösségének. 2008-ban sikeres olimpiát rendezett, 2010-ben világkiállításnak adott otthont, s az élet szinte minden területén megkerülhetetlen.

A kínai cégek behálózják a világot, s a multinacionális vállalatok túlnyomó többsége jelen van Kínában. E cégek mindegyikének szüksége van kínaiul jól beszélő szakemberekre.

A magyar–kínai kapcsolatok az utóbbi években sosem látott gyorsasággal fejlődtek. Kína ma Magyarország legnagyobb ázsiai kereskedelmi partnere, hazánk pedig Kína második legjelentősebb partnere Közép-Európában. Kulturális kapcsolataink is egyre szorosabbak, 2007–2008-ban például magyar évadot rendeztek több kínai nagyvárosban, 2009-ben pedig kínai kulturális fesztivált szerveztek Magyarországon.

A kínai nyelv egyre népszerűbb a világon: becslések szerint 2010-ben már 40 millió külföldi tanult kínaiul.

A kínai a világ egyik legősibb civilizációja, mely hihetetlenül sokszínű, értékes kulturális kincsekkel gazdagította az emberiséget. A kínai nyelv megismerése nemcsak jó befektetés, hanem általa hozzáférhetünk e rendkívül gazdag kultúrához is.

A kínai nyelv még csak nem is olyan nehéz, ahogy azt sokan gondolják. Nyelvtana a világon az egyik legegyszerűbb (nincsenek toldalékok, nemek, számok, esetek), egyedül a zenei hangsúlyok és az írás jelenthetnek

problémát. Ám azt a 3000 írásjegyet megtanulni, amelyet a mindennapi életben használnak, egyáltalán nem boszorkányság.

A kínai nyelv immár mindenki számára elérhető. A 2006-ban nyílt ELTE Konfuciusz Intézet rendszeresen indít különböző szintű kínai nyelvtanfolyamokat. Ugyanitt változatos kulturális programok is várják az érdeklődőket, s a modern Kína megismertetését is feladatunknak tekintjük. Nyelvtanfolyamainkat kínai anyanyelvű vagy Kínában képzett tanárok tartják, a legmodernebb tananyagokra építve, Budapest szívében. Tanfolyamainkra, programjainkra mindenkit szeretettel várunk!

ELTE Konfuciusz Intézet

Cím: 1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F. I. 16.

Telefon: (36)-(1)-411-65-97, (36)-(1)-411-65-00/5401

Fax: (36)-(1)-411-65-98

Nyitva: H–P: 10:00–13:00, 14:00–18:00

E-mail: office@konfuciuszintezet.hu

Honlap: konfuciuszintezet.hu

亲爱的读者:

在过去的几年里, 对于匈牙利来说, 中国无疑已成为了极其重要的国家。这不仅是政治家们, 也是经济决策者、科教领袖及媒体们公认的事实。我们匈牙利要好好利用中国提供的机会, 以免落于人后。

很显然, 我们如果想利用中国提供的机会, 就需要有人会说汉语、了解中国文化和人民。如果我们缺乏这样的人才, 就会失去合作的可能。

罗兰大学孔子学院今年迎来了建院5周年庆典, 目标就在于帮助更多的匈牙利人了解中国。这些人将会为中匈关系发展做出贡献, 成为两国交流的媒介。当然, 对于员工、公司和领导者来说, 了解中国语言和文化对于个人成功也是个巨大的优势。

今年上半年对于罗兰大学孔子学院是极不平凡的时期。更重要的是, 我们举办了第三届欧洲孔子学院大会, 并受到温家宝总理的来访。所有这些都显示了中国极其重视中匈友谊, 孔子学院是重要的桥梁。

对我们来说, 我们会继续致力于为更多人提供学习汉语和了解中国文化的机会。欢迎大家参加我们的语言课程及文化科教活动。我们会继续发展网页(konfuciuszintezet.hu), 以便读者搜寻我们的活动、参与在线课程及阅读每日新闻。我们也在努力出版使读者与中国更加接近的读物。希望我们可以使越来越多人来了解这种极其丰富的语言和文化, 并且能真真切切地参与到我们的课程和活动中来。

绍莱特博士
主编

TISZTELT OLVASÓK!

Az elmúlt időszakban Magyarország számára is nyilvánvalóvá vált, hogy Kína a világ megkerülhetetlen tényezője. Ezt nemcsak a politikusok ismerték fel, hanem a gazdasági döntéshozók, az oktatás és a tudományos élet képviselői, illetve a média is. Kína olyan lehetőségeket nyújt, amelyekkel élnünk kell, ha nem akarunk lemaradni.

Magától értetődik, hogy a Kína adta lehetőségek kihasználásához szükség van olyan emberekre, akik tudnak kínaiul, értenek a kínai kultúrához, ismerik Kínát és a kínaiakat. Nélkülük minden együttműködési szándék kudarcra van ítélve.

Az idén ötéves ELTE Konfuciusz Intézet célja éppen annak elősegítése, hogy Magyarországon mind többen megismerjék Kínát – hogy aztán a maguk szakterületén dolgozva részt vehessenek a kínai-magyar kapcsolatok fejlesztésében, közvetítsenek a két ország között, s eközben természetesen saját sikerüket is megalapozzák. A kínai nyelv és kultúra ismerete ugyanis munkavállalóként, vállalkozóként, vezetőként is óriási előnyt jelenthet.

Az ELTE Konfuciusz Intézet eseménydús félévet zárt. Többek között mi voltunk a házigazdái az Európai Konfuciusz Intézetek III. Konferenci-

ájának, s ellátogatott hozzánk Wen Jiabao kínai miniszterelnök. Mindez jelzi, hogy Kína prioritásként kezeli a magyar–kínai kulturális kapcsolatok fejlesztését, és céljai elérésében fontos szerepet szán az ELTE Konfuciusz Intézetnek.

Mi a magunk részéről tovább dolgozunk azon, hogy a kínai nyelv és a Kínával kapcsolatos ismeretek minél többek számára elérhetővé váljanak. Nyelvtanfolyamainkon, kulturális és tudományos programjainkon ezután is várjuk az érdeklődőket. Tovább fejlesztjük honlapunkat, a konfuciuszintezet.hu-t, ahol programajánló, online nyelvtanlecke és napi kínai hírszemle is elérhető. Igyekezünk újabb kiadványokkal is közelebb hozni Kínát. Reméljük, hogy mind többek érdeklődését sikerül felkeltenuk e rendkívül gazdag nyelv és kultúra iránt, s hogy rendezvényeinken, tanfolyamainkon hamarosan személyesen is találkozhatunk.

Dr. Salát Gergely
főszerkesztő

Konfuciusz Krónika
Az ELTE Konfuciusz Intézet magazinja
2011. V. évf. 2. szám
HU ISSN 1789-8617
Megjelenik évente kétszer
Főszerkesztő: Dr. Salát Gergely
Tördelőszerkesztő: Bukovics Zoltán
Képek: Lambert Attila, Palásti Lajos,
Salát Gergely, Terjék Edina,
Turay Balázs
Felelős kiadó: Dr. Hamar Imre
Cím: ELTE Konfuciusz Intézet,
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F I. em.
Tel.: (36)-(1)-411-65-97
Fax: (36)-(1)-411-65-98
www.konfuciuszintezet.hu
media@konfuciuszintezet.hu

Az ELTE Konfuciusz Intézet elmúlt fél éve

罗兰大学孔子学院下半年工作总结

A 2011-es év tavaszi féléve rendkívül eseménydús időszak volt intézetünk életében. Tovább bővítettük kínai nyelvoktatási hálózatunkat, megszerveztük az első érettségi vizsgát kínai nyelvből, új Konfuciusz Tantermet nyitottunk. Hagyományos programjaink mellett házigazdái voltunk egy nagy nemzetközi konferenciának, és ellátogattunk hozzá a kínai miniszterelnök.

2011年上半年是我們孔子學院極不平凡的一個時期。我們進一步擴展了漢語教學網絡，組織了第一場高中畢業漢語考試，開設了第一個孔子課堂。除了日常工作外，我們組織了大型國際會議，還迎接了中國總理的訪問。

孔子學院最重要的任務就是為更多的人提供學習漢語的機會。本學期，我們共有15個專業的中国本土教師在布達佩斯中心和匈牙利其他地區工作。我們在九所高中和七個大學免費教授漢語。這也是第一次在Trefort高中舉行漢語畢業考試：今年有兩個學生參加了考試，但明年將會有更多的學生在三個高中參加。六月，我們在匈中小學開設了孔子課堂，這將成為一個新的漢語教學中心。同時，我們在2011年9月和其他高中也簽訂了開始開設漢語課程的協議。漢語教師的數量也在增長。

Az ELTE Konfuciusz Intézet legfontosabb feladatának azt tartjuk, hogy minél több embernek lehetőséget teremtsünk a kínai nyelv megtanulására. A félév során tizenöt kínai anyanyelvű nyelvtanárunk dolgozott budapesti központunkban és országszerte különböző oktatási intézményekben. Kilenc középiskolában és hét egyetemen tanulhattak a diákok kínait, mindenütt díjmentesen. Az ELTE Trefort Ágoston Gyakorlóiskolában idén először lehetett kínai nyelvből érettségi vizsgát tenni – egyelőre ketten éltek a lehetőséggel, de jövőre jóval több érettségiző várható, immár három gimnáziumban. A Magyar–Kínai Két Tanítási Nyelvű Általános Iskolában júniusban megnyitottuk Konfuciusz Tantermünket, amely a kínai nyelvtanítás új központja lesz. A félév során újabb gimnáziumokkal kötöttünk megállapodást arról, hogy 2011 szeptembertől náluk is megkezdjük a kínai nyelv oktatását. Ezzel párhuzamosan kínai nyelvtanáraink száma is nőni fog.

在向公众开放的传统语言课程中，最受欢迎的是免费初级汉语课程，有几百人参加。对于结束了两周课程的学员，在参加下一级课程时会有较大的折扣。在匈牙利从未有过如此多的人像现在的罗兰大学孔子学院这样学习汉语。在此学期里，我们组织60人参加了汉语水平考试，18个儿童参加了初级考试。今年我们组织了汉办的孔子奖学金，其中8个获胜者得到在中国学习的机会。

Hagyományos – mindenki számára nyitott – nyelvtanfolyamaink közül a legnagyobb sikernek folyamatosan induló ingyenes ismerkedő kurzusaink örvendtek, amelyekre összességében több százan jelentkeztek. Aki a kéthetes intenzív kurzust elvégzi, az jelentős kedvezményvel vehet részt magasabb szintű tanfolyamainkon. Soha nem tanultak még annyian Magyarországon kínaiul, mint az ELTE Konfuciusz Intézetben az utóbbi időszakban. A félév során 60 jelentkezővel megrendeztük a nemzetközi HSK nyelvvizsgát, illetve 18 gyermek részvételével a „fiatal tanulók kínai nyelvvizsgáját” (YLT). Ezen a tavaszon is meghirdettük a Kínai Nyelvoktatási Tanács Konfuciusz Ösztöndíját, a pályázók közül nyolcan tölthetnek hosszabb-rövidebb időt kínai oktatási intézményben.

Tudományos programjaink közül a félév során legnagyobb vállalkozásunk az Európai Konfuciusz Intézetek III. Konferenciájának megrendezése volt június 16–18. között. A háromnapos találkozó azt a célt szolgálta, hogy az Európában működő Konfuciusz Intézetek képviselői, az intézetek működtetésében részt vevő kínai partnerek és az intézeteket fenntartó Kínai Nyelvoktatási Tanács vezetői kicserélhessék tapasztalataikat, tájékoztassák egymást terveikről s tökéletesítsék az együttműködést. Az ELTE-n megren-

dezett kétszáz fős konferencia díszvendége Xu Jialu, a kínai parlament volt alelnöke, illetve Xu Lin asszony, a Kínai Nyelvoktatási Tanács főigazgatója volt. Az eseményt levélben köszöntötte Schmitt Pál, a Magyar Köztársaság elnöke, a nyitóünnepélyen részt vett a magyar kormány és parlament több képviselője.

除了这几件大事，我们的日常工作也在有条不紊的进行。名为“今日中国”的系列讲座于2011年2月开始，这已经是该讲座举办的第八学期了。这一系列讲座于每月最后一个星期二的晚上举行，内容包括中国的联合性趋势、司法系统、所谓“隐形文学”、民族性和文学乌托邦等。名为“中国的地域和人民”的系列讲座也同时进行。

műsorszámokat, ezután Wen Jiabao mondott beszédet a kínai-magyar kulturális kapcsolatokról, majd válaszolt a hallgatók kérdéseire.

Természetesen mindemellett szociális programjaink is folytatódtak. *Ismerkedés a mai Kínával* című előadás-sorozatunknak immár nyolcadik szemesztere indult el 2011 februárjában. A félév során az érdeklődők hallhattak a kínai föderalista tendenciákról, bíróságokról, szamizdat irodalomról, nacionalizmusról, irodalmi utópiákról. Szintén folytatódott *Kína tájai és népei* című sorozatunk.

Február 16-án ötöd-ször rendeztük meg hagyományos holdújévi gálaműsorunkat, a helyszín ezúttal az Uránia Nemzeti Filmszínház volt. A színes programról a Tianjini Egyetem Peiyang Művészegyüttese

se gondoskodott. Május 29-én másik hagyományos nagyszabású programunkat is megtartottuk: a városligeti gyereknapon külön sátorban vártuk a gyerekeket, akik gyakorolhatták

2011. június 24-én az ELTE-re látogatott Wen Jiabao, a Kínai Népköztársaság miniszterelnöke. A tiszteletére rendezett fogadás első felében diákjaink adtak elő kínai és magyar

2011年6月24日，中华人民共和国总理温家宝访问了罗兰大学。在欢迎会上，先由我们的学生表演了匈牙利和中国节目欢迎总理的到来，接着温家宝总理就向中文化渊源发表了讲话，讲话后总理回答了学生们的问题。

2月16日，我们举办了自孔子学院成立以来的第五届传统春节晚会。晚会在Urania国家影剧院举行，天津大学的北洋艺术团表演了精彩的节目。孔子学院的大型活动还有5月29日在城市公园举办的儿童节活动。在此活动中，孩子们可以剪纸、使用筷子、做中国结和品尝中国糖果。

在这半年里，我们还组织了不同的比赛。3月17日，我们举办了名为“你可以成为中国明星”的比赛。春季，我们举办了书法比赛、汉语发音比赛和剪纸比赛。5月6日，大学生汉语桥比赛。获胜者是孔子学院，同时也是中文系的学生 Lajos Palásti。我们还参与了其它活动：银行中心大楼里组织了“中国文化日”来庆祝兔年的到来；展示了图书馆的珍贵藏书；Bicske的慈善活动；宣传传统中医的养生保健知识。除了语言课程，我们还开设了太极拳和中国结的课。

我们一直致力发展我们的网页，konfuciuszintezet.hu. 打开网页即可阅读中文新闻，参与在线语言课程。我们之前的出版物可以下载，我们的美术图片、中文百科和中匈词典也可看到。关于今后的课程和活动在网站上也有详细信息。

tunk, például tartottunk *taiji* és kínai díszcsomó-készítési órákat.

Internetes honlapunkat, mely a konfuciuszintezet.hu címen érhető el, továbbra is folyamatosan fejlesztjük. Az ide látogatók a főoldalon naponta frissülő hírszemplét olvashatnak és online nyelvleckét vehetnek. Továbbra is letölthetők eddigi kiadványaink, megtekinthetők képgalériáink, elérhető a *Kínai enciklopédia* és a *Kínai-magyar szótár*. Jövőbeli programjainkról, induló nyelvtanfolyamainkról az érdeklődők szintén honlapunkról tájékozódhatnak.

a papírkivágást, a pálcikával evést, a díszcsomókészítést, s megkóstolhatták a kínai gyerekek kedvenc édeségeit.

2011 első felében több vetélkedőt is szerveztünk. Március 17-én *Te is lehetsz sztár Kínában!* címmel tartottuk meg tehetségkutatónkat. Emellett rendeztünk kalligráfia-, kínai szépkiejtés- és papírkivágás-versenyt is. Május 6-án került sor a 10. Kínai Nyelvi Híd versenyre, amelyen kínaiul tanuló egyetemisták mutatták be kínai tudásukat és előadói képességeiket. A versenyt Palási Lajos, az ELTE Konfuciusz Intézet és az ELTE Kínai Tanszék diákja nyerte. Számos más program lebonyolításában is részt vettünk: a nyúl évének megünneplésére kínai kulturális napokat ren-

deztünk a Szabadság téri Bank Centerben, könyvkiállítást szerveztünk könyvtárunk ritkaságainak bemutatására, jótékonysági napon vettünk részt a bicskei Batthyány kastélyban, egészségmegőrző napot tartottunk a hagyományos kínai gyógyászat népszerűsítésére. A kínai nyelv mellett egyéb témájú kurzusokat is indítottunk

Tolmács, édesanya és példakép

Interjú Simon Adriennel

Magas, finom alak, elegáns megjelenés, hosszú szőke haj, meleg, zöldes-barna szemek. Nem, nem az egyik éppen divatos topmodellről van szó, hanem Simon Adriennről, Magyarország egyik legkeresettebb kínai tolmácsáról és szakfordítójáról. Ő az, aki a magyar–kínai kétoldalú tárgyalások alkalmával fel-feltűnik a híradásokban a különböző vezetők oldalán.

– Miből lesz a cserebogár? Mit lehet tudni a gyermek Simon Adriennről?

– Makacs, kitartó, örökké küzdő, de a szabályokat szükség esetén betartani tudó gyerek voltam. Ez később nagyon jól jött a tanulmányaim során. Minden tantárgyból viszonylag jól teljesítettem, nem volt olyan terület, amely ne érdekelt volna, és éppen ezért sokáig nem is tudtam eldönteni, hogy milyen irányban tanuljak tovább. Csillagász, régész, diplomata, újságíró, költő és még sok egyéb akartam lenni. Kína nem érdekelt különösebben, már csak azért sem, mert nem kaptunk híreket onnan. Vagy ha mégis, akkor egy furcsa, ismeretlen világ tárult eléünk, ami cseppet sem volt vonzó népi kommunáival, egyenruháival meg kulturális forradalmával.

– Hogy került mégis Kínába?

– Óriási szerencsém volt, hogy amikor a '80-as évek végén érettségiztem,

már működött egy magyar–kínai diákcsereprogram, aminek keretében teljes képzésen tanulhattak Kínában a magyar diákok. Erre egyenesen lehetett felvételizni a gimnáziumból. Valahol megláttam a pályázati felhívást, s egy perc alatt eldöntöttem, hogy belevágok. Akkoriban csak egy külföldi és egy hazai egyetemet lehetett megjelölni a jelentkezési lapon. Én magyar egyetemet nem is választottam. Szinte semmit sem tudtam Kínáról, mégis olyan határozott volt a döntésem, hogy nem lehetett megingatni, és nem is bántam meg azóta soha egy perc sem. Lehet, hogy tényleg létezik *luanfen*, vagyis sors?

– Mennyiben tért el a '90-es évek Kínája a maitól? Milyen volt akkor egy külföldi diáklány élete?

– Elképesztően más világ volt! Akkor még viszonylag kevés külföldi élt Kínában, s még kevesebb Pekingben kívül. Bárhová mentünk, nagyon megnéztek. Mesélték, hogy volt egy tejfelszőke francia diák, aki a téli szünetben utazgatva betévedt egy faluba. Már a falu széléről kiabálva rohantak be az emberek: Jönnek a japánok! Azt hiszem, ez jól jellemzi a kiindulópontot. Akkoriban kezdett Kína egyre nagyobb szerepet vállalni a világban, és figyelmet fordítani a külföldiekre. A tévéműsorokban különleges produkcióként megjelentek az ösztöndíjas diákok. De még nem kellett jól tudniuk kínaiul: minél durvább akcentussal beszéltek, minél félreérthetőbben fogalmaztak, annál jobb volt. Ebben valamelyest én is kivettem a részem. Egyszer például Taiyuanben három egymást követő este tartottunk teltházas előadást egy sportcsarnokban. Egy rajongó még azt is kérte, hogy írjam a nevem egy 100 *yuanes* bankjegyre. Akkoriban ez hatalmas összeg volt, még külföldiként sem igazán találkoztunk ekkora címmel. Alig lehetett meggyőzni, hogy legyen inkább 50 *yuanes*. De „felléptem”

Shanghaiban is, még a tévé is közvetítette, voltam a Peking TV újévi műsorában manöken, sőt a központi tévében műsorvezető is. Igazából nem nagyon szerettem a fellépéseket, az ilyesmihez nem vagyok elég extrovertált. Ez a tulajdonságom egyébként éppen illik a hivatásomhoz – a hivatalos fényképekről, ha tehetem, most is kihátrálok. Inkább csak az egyik egyetemi tanárom kérésére vettem részt a műsorokban, hiszen általuk az iskola jó hírnevét öregbítettem. Szerencsére az éneklést nem erőltették, nagyon hamar belátták, hogy az nem igazán az én műfajom...

– Milyen egy tolmács átlagos napja, amikor magyar delegációt kísér Kínába? És milyen, amikor itthon tolmácsol?

– Kínában nagyon hosszú és megterhelő a munkanap, hiszen a megrendelő – teljesen jogosan – ki akarja használni a lehetőséget, hogy minél többet kommunikálhasson. Ezért sokszor igen korán kelünk, és csak későn sikerül lepihenni. Egyre kevesebbszer jutunk el turisztikai látványosságokhoz, aminek mindenképpen örülni kell, hiszen ez azt mutatja, hogy a tárgyalások egyre szakmaibbakk, már túlléptünk a barátság építgetésén, elkezdtük az igazi munkát. Itthon – mivel a kínai fél ritkán jut el külföldre – az első találkozásokkor megmutatjuk Magyarország nevezetességeit is. Ezért a tárgyalásokon kívül nem árt, ha egy picit konyítok az adott látványossághoz, a történelmi környezethez. Én előszeretettel mesélek legendákat, történeteket vendégeinknek, mert szerintem azt jobban megjegyzik. Egyébként a magyar megrendelők az egyre inkább konkretizálódó feladat miatt – és tanulva más nyelvű tolmácsoktól – egyre magasabb követelmények elé

állítanak, mind jobban igénylik a szakszerű munkát.

– *A kínai és a magyar tárgyalófelek mennyire szoktak felkészülni a másik szokásaiból, hagyományából?*

– Sajnos egyik fél sem készül fel a másiktól. A magyarok között ritkaság, ha valaki előre készül, és igyekszik a kínai kultúrát megismerni. És a kínaiak is csak annyit tudnak rólunk, hogy van a Sissy-film, a bűvös kocka, Petőfi és a Szabadság, szerelem. A műveltebbek ismerik a Chen Peisi nevű színészt, aki a nevét Pestről kapta, Liszt Ferencet és az asztaliteniszező „szentháromságot” (Jónyér, Gergely, Klampár). A még műveltebb Puskás Öcsiről is tud, esetleg a Soós Imre főszereplésével készült *Ludas Matyi*-filmről. Csak remélni tudom, hogy egyszer ez a helyzet minkét oldalon javul. Én ezért mondom a magam történeteit a kínai vendégeknek: hátha sikerül érzelmileg is hozzánk kötni őket.

– *A tolmács mennyire adhat tanácsokat a kínai üzleti etiketről? Elvárják a magyar döntéshozók, hogy a tárgyalás előtt útmutatással lássa el őket, vagy akár tárgyalás közben finom utalásokat tegyen?*

– Van úgy, hogy a tárgyalást megelőzően kérnek tanácsot, aminek nagyon örülök. De sajnos ez nem általános, inkább csak a hosszú távú stratégiai gondolkodásra képes vállalkozásokra jellemző. Pedig munka közben óhatatlanul is összegyűjt az ember olyan tapasztalatokat, amelyeket érdemes lenne hasznosítani. Mindig megragadom a lehetőséget, ha érdeklődés mutatkozik, egyre többször kérnek fel

ilyen témakörben is előadások tartására. Munka közben viszont – próbáltam, és bebizonyosodott – nem igazán tud az ember a tárgyalónak segíteni, hiszen ott helyben olybá tűnik, mintha az ember túllépné a hatáskörét, ráadásul a gondolatok menetét is megakasztja. De amúgy is: vagy a tolmácsolásra koncentrálok, vagy az etiketre. A kettő együtt nem megy.

– *A tolmács életében mennyire fontos a megjelenés?*

– Azt tapasztalom, hogy a rendezett külső rendkívül fontos, nem elég az ész. Nem kell feltétlenül szépnek lenni, de az ápoltság elengedhetetlen. Az én itthoni megrendelőim általában elvárják a visszafogott kosztümöt nem túl rövid szoknyával. Többen rossz néven vesznek a nadrágot. Ugyanakkor Kínában a nadrágkosztüm elfogadott. Ritkán találok magamnak igazán alkalmas ruhát, ezért a figyelmem a tervezők felé fordult. Nemrégiben bemutattak egy fiatal tervezőt, Merő Pétert, akinek a stílusa abszolút az én ízlésvilágomat tükrözi. Wen Jiabao miniszterelnök látogatását már az ő alkotásában dolgoztam végig. Jó volt kihúzni magam, hogy olyan ruhában vagyok, amely a személyiséget tükrözi, és persze az is jó volt, hogy nem kellett aggódnom, hogy rövid-e a szoknyám, kilóg-e a bélés, esetleg magas-e a szoknya slicce. Ha kívülről jól érzem magam, akkor belülről is, és ilyenkor tudok sziporkázni, a legszebb, legjobb kifejezéseket előhalászni a tudásom legmélyéről.

– *Minden sikeres férfi mögött ott áll egy nő. Egy sikeres nő mögött pedig ott áll egy megbízható férfi? A dolgozó nő szerepköre hogyan egyeztethető össze a családdal?*

– Minden sikeres nő mögött ott kell álljon egy sikeres férfi. E nélkül nem megy. Szerintem mindenképpen kell az őszinte szereteten, bizalmon és egyetértésen alapuló együttműködés, ennek hiányát a család sínyli meg. Végtevére is valamennyien a családért mint egészért dolgozunk. Ráadásul én sem lehetek mindenben jó – nem véletlen, hogy a munkának azt a részét, ami nekem kifejezetten terhes, mind a férjemre hagyom. Amikor dolgozom, a férjem tartja a frontot mind a közös cégünkkel, mind otthon. De amikor nem kell a családtól távol lennem, ragaszkodom hozzá, hogy a hagyományos női feladatokat magam lássam el. Amikor kínaiaknak mesélek a családkról, azt mondják, hogy ilyen a hagyományos kínai család. Nyugodtan mondhatom, hogy nemcsak a munkában, de a magánéletben is sikeresnek érezhetem magam, és e kettő egymást erősíti.

Szentmártoni Lívია

A Lüliangi idegen

– avagy egy nem mindennapi frigy története

Egyszer volt, hol nem volt, a Sárga-folyón is túl, Shanxi tartományban, a Főnix-hegység völgyében, ott, ahol a kurta farkú azúr sárkány túr, volt egyszer egy Lüliang nevezetű kisváros. A csupán három és fél millió lelket számláló lakosság békésen élte mindennapjait.

Azon az őszi napon minden a megszokott rend szerint indult. Amint az éjszaka lerántotta leplét a városról, a déli szelek szárnyán érkező őszi tigris lábnyomai felett vibrálni kezdett a levegő, s a szűk sikátorok és utcák fokozatosan megteltek étellel. Az idősebb nemzedék *tajji* gyakorlatokkal köszöntötte a felkelő napot, melynek bronzsugarai életet leheltek az addig mélyen szunnyadó városba. Nem sokkal később megnyitotta kapuit a helyi piac is, ahol harsány hangon árulták portékájukat a kofák: zöldséget, gyümölcsöt, gabonát. Az utcákat frissen kisült, omlós holdsütemény mennyei ilata lengte be.

A betolakodó

A megszokottnál nagyobb nyüzsgés volt aznap Lüliangban, hiszen tudvalevő volt, hogy a nyolcadik holdhónap kilencedik napján a Feng család elsőszülött gyermeke, Dawei a házasság kötelékébe lép. A városban elhelyezett cinóbervörös plakátok és szalagok mind az örömteli esemény közeledtét hirdették. A Feng család apraja-nagyja, ismerősök, barátok, de még a szomszédok is, mindenki, aki élt és mozgott, lakodalmi lázban égett.

Hirtelen valami szokatlanra lettek figyelmesek a kíváncsiskodók. A város megdermedt, az emberek lélegzete elakadt, s tekintetüket egy fura szerzetre szegezték. Amerre csak járt, a helyiek felkapták a fejüket, s több tucat szempár kísérté végig sejtelmes lépteit. A riksával közlekedő árusok tátott szájjal bámulták a titokzatos betolakodót. Egyesek anynyira meglepődtek, hogy a döbbenettől elvesztették az uralmat járművük felett. A sokat tapasztalt idős mesterek tanácsaltanul méregették a messziről jött ifjút: öltözéke nem éppen megszokott, termete különösen magas, haja világosbarna,

homloka széles, orra pedig meglehetősen nagy.

Nos, gondolom, sokan kitalálták már, hogy ez a fura szerzet bizony én volnék, s hogy miként kerültem Lüliangba, azt is mindjárt elmesélem.

A Yan család magyar tagja

Kínai nevem Li Tianyi, 22 éves vagyok, a „kis sárkány”, azaz a kígyó évében születtem. Jelenleg az Északi Fővárosban, Pekingben élek, nemzetközi tanulmányokat hallgatok a Népi Egyetemen. Kedvenc ételeim között szerepel a pekingi kacsa, a sichuani csípős ételek és a *huoguo*, azaz a „tüzeslábos”, amely elképzelhetetlen a szezámagból készült *majiang* mártás nélkül. Kiváltságosnak érzem magam, hiszen a közlekedéshez többek között a 4-es metrót is igénybe vehetem. Van kínai diákigazolványom, kínai bankkártyám, kínai mobilszámom, de ami a legfontosabb, van kínai családom és otthonom is.

Hogy miként lettem a Yan család tiszteletbeli tagja? Ez a történet egy barátsággal kezdődött. Nagyjából egy éve ismertem meg Yan Long barátomat, akire ma már úgy tekintek, mintha a testvérem volna. Long idén februárban meghívott szülővárosába, Lüliangba, hogy a családjával együtt ünnepelhessem meg a kínai holdújévet. Csupán néhány napot töltöttem vidéken, mégis felejthetetlen élményekben volt részem. Betekintést nyertem egy – a legtöbb külföldi számára ismeretlen – másik világba, közelebb kerültem a kínai szokásokhoz, megismertem a helyi konyhaművészetet. S ami a legfontosabb, gazdagabb lettem egy kínai családdal, hiszen Long szülei a következő szavakkal köszöntek el tőlem: „Tianyi, nagyon örülünk, hogy elfogadtad a meghívásunkat. Reméljük, jól érezted magad nálunk. Sze-

retnék, ha tudnád, hogy mostantól van egy kínai családot, egy családot, amely mindig hazavár, haza Kínába, haza Lüliangba!”

Ezt természetesen rendkívül megtisztelő és kivételes gesztusként értékeltem. S tudtam: ahhoz, hogy valóban befogadjanak, nekem is bizonyítanom kell. Ennek érdekében igyekeztem minden egyes találkozás, közösen eltöltött ünnep vagy családi esemény során közelebb kerülni a kínai családomhoz.

Kettős boldogság

Így történt, hogy néhány hónappal később meghívást kaptam egy kínai unokatestvérem, Feng Dawei esküvőjére. Rendkívül kíváncsi voltam, hiszen azelőtt nem volt lehetőségem megismerkedni más kultúrák esküvői szokásaival. Izgatottan vártam, milyen élményekben lesz részem. Természetesen ez alkalommal is különlegességnek számítottam, hiszen Lüliangban a külföldi ritka, mint a fehér sárkány.

A kínai kultúrában az esküvő az egész család számára sorsdöntő esemény, hiszen a frigy által nemcsak a vőlegény és a menyasszony kezd közös életet, de két család is összefonódik. Éppen ezért a menyegzőt megelőző előkészületekben mindenki, kicsik és nagyok egyaránt részt vesznek. Így hát büszkén segítettem én is az udvarok, lakóházak és termek kitakarításában és feldíszítésében.

Kisöpörtük, majd felmostuk a lépcsőházakat, elhelyeztük a hagyományos kínai esküvő elengedhetetlen kellékeit. Piros papírlapok kerültek a bejáratokra, a csatornákra, vörös szalagok lobogtak az őszi szélben, vörös szőnyeget terítettünk az udvarra, s legvégül felkerültek a falakra a kettős boldogság írásjegyek is.

A második napon már mindenki izgatottan várta a közeli nagyvárosból, Changzhiből érkező menyasszonyt és családját. Rövid ismerkedés után az ara és szülei megtekintették a vőlegény lakását, hiszen meg kellett győződniük arról, hogy leendő vejük képes lesz egzisztenciális biztonságot teremteni egy szem kislányuk számára. A rövid terepszemle után Dawei mindannyiunkat megvendéget egy étteremben, ahol a sok ínycsiklandozó helyi specialitás mellett a híres-neves *fenjiu* pálinka is hozzájárult a rokoni szálak szorosabbra fűzéséhez. Az efféle közös vacsorák során rendkívül fontos a pohárköszöntő és a koccintás, hiszen ez által fejezzük ki egymás iránti tiszteletünket. Nagyon fontos, hogy a sorrendet a családi hierarchia határozza meg. Elsőként a családfővel koccintunk, neki kívánunk hosszú életet és egészséget, neki mondunk köszönetet, majd a kerekasztal mentén tőle balra haladunk tovább.

Vörös fonal és napszemüveg

A menyegző várva várt napján a közös reggeli után a vőlegény és az ara útjai kettéváltak. Mi természetesen Daweijel maradtunk, hogy segítsünk neki felkészülni élete egyik legfontosabb pillanatára. Nem sokkal később a kínai esküvő egyik sajátos szakaszához érkeztünk. Útravaló gyanánt nagyszülei, szülei és

öccse megvendégette a vőlegényt, jelképesen a szájába helyezve egy-egy falatnyi ételt.

Csak ezután kezdődött az igazi esküvői móka és kacagás. Az izgatott férjjelölt az örömanya segítségével átöltözött egy hagyományos, vörös színű esküvői ruhába, majd nagynénje körbetekerte egy vörös fonállal. Ezt követően ismét át kellett öltöznie, ekkor már öltönybe, fehér ingbe, nyakkendőbe. A legszebb népi motívumokkal díszített cipőbetét kiválasztása után a szülők dióval, kínai datolyával és különböző címetű bankjegyekkel halmozták el a boldog vőlegényt, hogy ezzel is kifejezzék, a jövőben is segíteni fogják gyermeküket. Végül egy fekete napszemüveg is felkerült rá, amelynek – mint később megtudtam – fontos funkciója van. Ez segít az ifjú párnak elkerülni az élet viszontagságait, a rossz szellemeket, a balszerencsét.

Ezek után következett a menyasszonyszóktetés. Megérkeztünk a szállására, ahol a vőlegénynek ki kellett állnia néhány próbát, például válaszolnia kellett a leendő hitvesét érintő kérdésekre, s el kellett énekelnie szerelme kedvenc dalát. Csak ezután sikerült bejutnunk az ara hotelszobájába, ahol szerető családja „foggal-körömmel” védte őt. Végül azonban egy csokor rózsa és egy hitvesi csók ellenében, illetve az esküvői ékszerek felhelyezése után megszoktathattuk a menyasszonyt.

Háromszoros meghajlás

A feszültségoldó rituálék után már mindketten készen álltak a házasság-

kötésre. Felállt a zenekar, a násznép, s izgatottan vártuk az ifjú párt. Nem sokkal később megérkeztek, s elindultak a házasságkötő felé, aki köszöntötte a násznépet és a két szerelme, majd kezdetét vette a hivatalos szertartás. Háromszor meghajoltak az Ég és a Föld felé, háromszor a vőlegény szülei, majd ismét háromszor nagyszülei, s legvégül egymás felé. Ezzel a házasságkötő hivatalosan is férjnek és feleségnek nyilvánította őket.

A szertartás után mennyei ételek véget nem érő sora, illetve természetesen töménytelen mennyiségű rizs- és cirokpálinka gondoskodott az önfeledt hangulatról. Az immáron elválaszthatatlanul összetartozó szerelmeseket könnyfakasztó lakodalmi játékok közepette ünnepeltük.

A világraszóló dínomdánom végére elcsendesedett a város, lehunyta két szemét az Ég, s az ezüstös holdfényben fürdőző szerelmesek álmát a távolról pislákoló csillagok vigyázták. Nyugovóra tért a mámoros násznép, a kíváncsiskodó szomszédokkal együtt. Másnapra pedig a furcsa idegen is elhagyta a várost, így visszaállt a régi rend Lüliangban.

Palásti Lajos

A kínai savanyúságok

Kína sok egyéb mellett a savanyúságok bölcsője is. A kínaiak előszeretettel fogyasztanak különféle savanyúságokat, amelyek nemcsak gazdag ízviláguk, hanem az emésztésre gyakorolt jótékony hatásuk miatt is fontos részei egy kiadós étkezésnek.

Egyes források szerint a kínaiak már a Shang-kori Wu Ding király idejében, azaz több mint háromezer évvel ezelőtt is széles körben ismerték, kedvelték és fogyasztották a savanyúságokat, sőt még a királyi lakomákon is kerültek az asztalra savanyított zöldségek. Ilyen fogásokról a *Dalok könyve* és a Han-kori Xu Shen írásjegy-magyarázó szótára, a *Shuowen jiezi* is említést tesz. A savanyúságkészítés módjának első ismert leírása az Északi Wei-dinasztia korából, a 6. századból származik: a recept Jia Sixie híres mezőgazdasági művében, a *Qimin yaoshuban (Módszerek a nép jólétének biztosítására)* maradt fenn.

E források azt bizonyítják, hogy a savanyúságok az ősidők óta részét képezik a hétköznapi kínai emberek étrendjének. Azt is tudjuk, hogy a császárok utolsó évszázadaiban a Jangce menti területeken a savanyúságok fontos tartozékai voltak a menyasszonyi ke Lengyének, s mind közül a sichuani savanyúságokat tartották a legízletesebbnek.

Általában kétfajta savanyúságot különböztetünk meg. Az egyiket forró vízzel készítik, míg a másikat hosszú időn át érlelik egy korsóban. A legkedveltebb ilyen módon elkészített zöldségek közé tartozik a kínai kel, a káposzta, a retek, a csípős paprika, a zeller, az uborka, a bab vagy a kínai fejes saláta. Általában előételként kerülnek az asztalra.

A Távol-Kelet mifelénk is legismertebb savanyúságfélése a koreai kimcsi, vagyis csípős káposzta. E fo-

gásnak megvan a kínai megfelelője, a *paocai*, amely nagyon hasonlít a koreai változathoz. Az alábbiakban az otthon is egyszerűen elkészíthető kínai kimcsi receptjével ismerkedhetünk meg.

Muszka Katalin

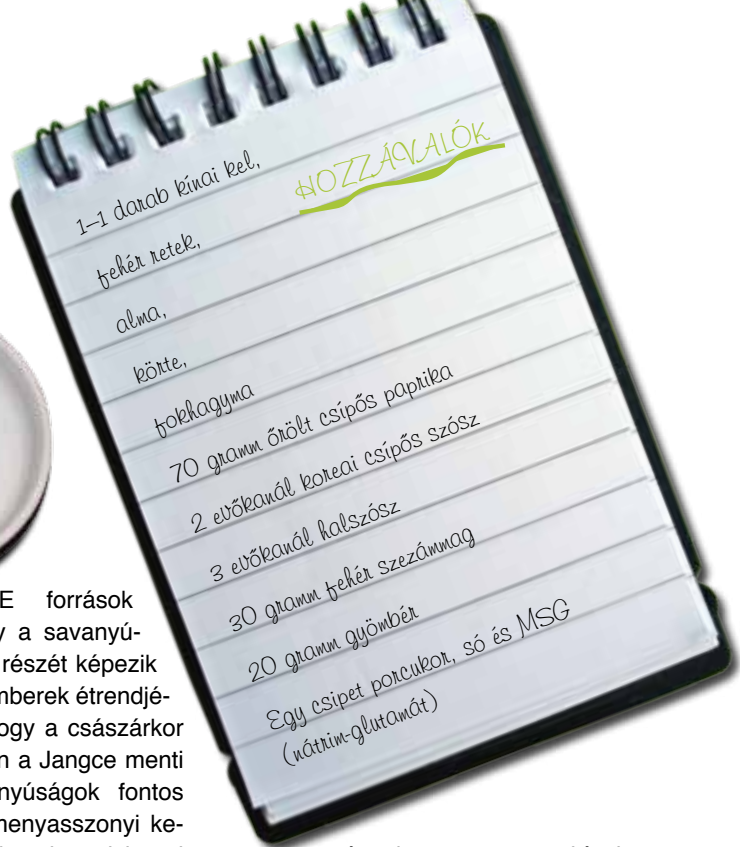

Csípős káposzta (*pàocài* 泡菜)

Egy-egy evőkanál porcukrot, sót és nátrium-glutamátot összekeverünk a már előkészített csípős paprikával. Így lesz belőle koreai csípős szósz. A fokhagymát meghámozzuk, lemossuk, fokhagymaprésszel szét nyomjuk, majd egy tálba félretesszük az apróra vágott gyömbérrel együtt. Az almát és a körtét meghámozzuk és összevágjuk, ezután turmixgépben összezúzzuk. Az így kapott pépet hozzáadjuk a gyömbérhez és a fokhagymához, és hozzáöntünk két evőkanál koreai csípős szószot és három evőkanál halszószt. Hozzáadjuk a szezámmagot.

A kínai kelt és a fehér retket vékony csíkokra vágjuk, megsózzuk, és 3–5 órára félrerakjuk, hogy megszabaduljon a vízfeleslegtől, amit majd leöntünk róla. Ezután a fehér retket jó alaposan összekeverjük az előbb elkészített csípős szósszal. Egy műanyag tálat kibélelünk egy zacskóval. Az aljára szétterítünk egy adagot az apróra vágott kínai kelből, majd erre teszünk egy réteget a csípős szószos retkekből, és tovább rétegezzük őket egymásra, amíg a hozzávalók el nem fogynak. Ezután jól bezárjuk a zacskót, és az egészet elrakjuk egy szobahőmérséklet alatti helyre 4–5 napra érni.

Jó étvágyat!

Qianlong, a hódító és mecénás

Qianlong a későbbi Yongzheng császár (1722–1735) negyedik fiaként született 1711-ben. Elvileg nem uralkodhatott volna, azonban az apja által bevezetett úgynevezett „titkos utódlási rendszer” segítségével ő örökölhette a trónt 25 éves korában, apja halálakor. (E rendszer lényege az volt, hogy a császár az általa kijelölt utód nevét tartalmazó táblát egy dobozba zárta, amelyet halála után nyitottak fel az egész udvar előtt.) Qianlong erőskezű apjától és nagyapjától, a nagy Kangxi császártól megtanulhatta, hogyan is kell egy birodalmat irányítani. Sikerral tartotta fenn a békét az uralkodó mandzsuk, a lakosság többségét kitevő *han* kínaiak, valamint az ország határain belül élő többi nemzetiség között. Ez hatalma stabilitásához is hozzájárult. Uralma alatt jelentősen nőtt a megművelt földek területe, a lakosság száma meredeken emelkedett, s a 18. sz. közepére a Qing-dinasztia hatalma csúcspontjára jutott.

Tíz nagy hadjárat

Qianlong uralkodása alatt a Kínai Birodalom területe a korábbihoz képest majdnem kétszeresére nőtt, s elérte valaha volt legnagyobb kiterjedését. A császár a „tíz nagy hadjárat” néven emlegette hódításait, amelyek uralmának fő büszkeségét jelentették. (Valójában a császár maga nem vett részt a harcokban, a seregeket a tábornokai vezették.) Qianlong katonái a legsikeresebb háborúkat északnyugaton vívták: 1755–1760 között több hadjáratban nagy győzelmeket arattak az itt élő türk és mongol népek felett, a harcias dzsungárokat megsemmisítették.

E támadások végét vetettek a birodal-

mat északról érő támadásoknak, s a meghódított hatalmas vidéken létrejött az „Új Határterület”, vagyis Xinjiang. Qianlongnak Tibet felett is sikerült megszilárdítani a mandzsú befolyást.

A déli expedíciók már nem voltak ilyen sikeresek. A határvidékeken sok felkelést csak rendkívüli áldozatok árán sikerült leverni, a burmaiak elleni támadások pedig sorra kudarcba fulladtak. A vietnami hadjáratok szintén nem hoztak átütő sikereket, bár az ország Kína adófizetőjévé vált. A kudarcok ellenére Qianlongnak szinte minden irányban sikerült kiterjesztenie birodalma határait, és egy sor új nép lett a kínai birodalom lakója.

A költő császár

Qianlong sokoldalú személyiségét bizonyítja, hogy lelkes költő, író és kalligráfus is volt. Három nagy esszégyűjtemény és öt verseskötet fűződik a nevéhez, ezáltal az egyik legtermékenyebb újkori kínai költőként tarthatjuk számon. Saját alkotásai mellett a művészetek mecénása is volt. Ő rendelte el *A négy kincstár összes könyve* (*Siku quanshu*) című enciklopédia összeállítását – ez az 1782-ben elkészült gigantikus mű a klasszikus kínai könyvek legteljesebb gyűjteménye. Akárcsak Kangxi, úgy Qianlong is a művészetek lelkes támogatója volt. Ez a korszak a porcelánkészítés, festészet, jåde- és elefántcsont-faragás utolsó fénykora. Ugyanakkor Qianlong kulturális érdemeire árnyékot vet az a tény, hogy a bőkezű támogatás mellett a kínai irodalomban komoly cenzúrát vezetett be, s 1774-ben elrendelte az összes mandzsuellenes kijelentést, utalást tartalmazó mű megsemmisítését.

Qianlong uralma (1735–1796) a mandzsú Qing-dinasztia virágkora volt. Ebben az időszakban Kína területe jelentősen növekedett, népessége gyarapodott, klasszikus kultúrája utolsó virágkorát élte. A nyugati történetírás azonban viszonylag keveset foglalkozik a hosszú uralmú császárral, mivel a halála utáni fél évszázad eseményei – Kína és a Nyugat konfliktusai, az ópiumháborúk – elhomályosítják alakját.

A bezárkózás császára

A hagyományos kínai magatartás a külfölddel szemben Qianlong alatt sem változott. Kína ragaszkodott az elzárkózási politikához, a nyugatiak egyetlen helyen, Kantonban folytathattak kereskedelmet a Középső Birodalommal. A britek szerették volna, ha Kína több kikötőjét is megnyitja előttük, ezért 1793-ban Lord Macartney vezetésével követtséget küldtek Qianlonghoz. Az idős császár fogadni ugyan hajlandó volt a követet, de diplomáciai és kereskedelmi indítványait durván elutasította.

Qianlong még trónra lépésekor megfogadta, hogy hatvan évnyi uralkodás után visszavonul – ezzel kívánta kifejezni tiszteletét nagyapja, Kangxi császár előtt, akinek 61 éves uralkodását nem kívánta túlszárnyalni. Abban a korban az ilyen magas életkor ritkaságszámba ment, de Qianlong remek egészségben megérte életének 85., uralkodásának 60. évét, s ekkor kénytelen volt fogadalmához híven lemondani. 1796-ban ötödik fiát, Jiaqing császárt ültette a trónra, ám a háttérből egészen haláláig, 1799-ig Qianlong hozta meg a legfontosabb döntéseket.

Do Dinh Laura

A tangutok

A mai Kína északi határterületei a történelem során gyakran váltak jelentősebb összecsapások színterévé. Az északi nomádok rendszeresen fosztogatták Kínát, s a történelem egyes korszakaiban kisebb-nagyobb kínai területeket képesek voltak hosszabb időre is fennhatóságuk alá vonni. Ilyen kínai területen létrejött, de nomádok által uralt állam volt a tangut Xixia birodalom.

A 10–11. század fordulóján Észak-Kínában lezajlott háborúk a 13. század végéig három részre szakították az országot. A déli területeken uralkodó kínai Song-dinasztia stabil hatalma mellett az északi területen két kisebb uralkodóház építette ki saját államát. Északkelet-Kínát a kitaj eredetű Liao-dinasztia uralta, északnyugaton pedig a tangut Xixia-dinasztia uralkodott.

A tangutok a 11. század elején hozták létre saját államukat. Hatalmuk kiterjedt a mai Kína Ningxia és Gansu tartományaira, Qinghai keleti, Shaanxi északi és Xinjiang északkeleti területeire, valamint a mai Belső-Mongólia délnyugati vidékére. Az itt létrejött Xixia, vagyis Nyugati Xia állam uralmának a 13. században a mongolok vetettek véget, akik a század végére fennhatóságuk alatt egyesítették a kínai területeket, megdöntve nemcsak a 12. század elején a kitajok helyébe lépő dzsürcsi Jin-dinasztiát, de a kínai Song-házat is.

A nép

A tangut a tibetiekkel rokon eredetű – de velük nem rokon! – nép volt, amely földrajzilag és nyelvilag állt közel a tibetiekhez. A Tang-kori *qiang*okkal kapcsolatban álló állattenyésztő nép bizonyítottan már a 8. század óta az Ordosz és az Alashan vidékén élt, állandó veszélyt jelentve a területen áthaladó nagy karavánokra. A tibeto–burmai nyelvcsalád egy régi északkeleti nyelvjárását beszélték, melyet kizárólag a tangutok használtak. A nyelv megismerésében nagy szerepet játszott, hogy 1909-ben a P. K. Kozlov által vezetett expedíció Belső-Mongólia nyugati részén feltárta Kara-hotót (kínaiul Heichenget), a „fekete várost”, ahol számos tangut feliratot találtak. Kozlov fantasztikus felfedezése következtében több mint kétezer könyv, háromezernél is több kép és számos más lelet került napvilágra. Ezek később Oroszországba kerültek, így ma Szentpéterváron páratlan tangut régészeti anyag – szövegek, selyemképek tömege – áll a kutatók rendelkezésére. Később, 1917-ben, harmadik belső-ázsiai expedícióján Stein Aurél is felkereste a várost, melynek feltárásában ezután számos más kutató is részt vett.

Az írás

A tangutok a kínain alapuló logografikus írást hozták létre. Az írás létrejöttének időpontja pontosan dokumentált, Li Yuanhao, a dinasztiaalapító 1038-ban dolgoztatta ki, épp abban az időben, amikor függetlenné nyilvánította magát a Song-dinasztiától. Az írás kidolgozása is bizonyítja, hogy milyen átgondolt lépéseket tett Li a tangut ál-

lamiség kialakítása érdekében.

Ma a Kozlov és követői által feltárt szövegeknek köszönhetően több mint 5000 tangut jelet ismerünk. Az írás, melyet elsősorban a hivatalos dokumentumok lejegyzésére használtak, egyszerű és összetett jelek két nagy csoportjára osztható. Az írásjegyek kialakításakor gyakran a kínai mintákat vették alapul, a buddhista szent szövegek jelentős részét tibetiből és kínaiából fordították. Ma is számos nyomtatásban megmaradt szótár, buddhista és taoista mű, tangutra fordított klaszikus kínai munka áll rendelkezésünkre. Érdekes módon a birodalom bukása után majd' három évszázaddal, 1502-ben is készült tangut írásos szöveg, köszönhetően talán annak, hogy Kara-hoto a mongol korszakban és később is fontos központja volt a térségnek.

A birodalom

A Gansuba költöző ujgurok már a 9. század közepén szembe találták magukat a tangutokkal, akiknek végül másfél évszázaddal később kénytelenek voltak behódolni. Az új hatalom már a 10. század elején a nyugat felé terjeszkedő Liao-dinasztia fő riválisaként lépett fel a gansui területeken. Li Jiqian (963–1004), a tangutok vezére 984-ben felkelést robbantott ki a Song-ház ellen, s ezzel megtette az első lépést a független tangut állam kialakítása felé. Ekkor még sikerült katonai szövetséget kialakítania a Liao-

dinasztiával, hiszen a kitajok nem tekintették jelentős riválisnak. 990-ben a kitajok elismerték szomszédjukat önálló államként. Az államalapító 1004-ben bekövetkezett halálakor legidősebb fia, Li Deming (981–1032) lépett a tangut trónra. Tovább folytatva apja politikáját legfőbb célja a Songoktól teljesen független, önálló állam kialakítása volt. Irányítása alatt a 11. század elején a tangutok elfoglalták a Tibetől északra eső területet, egészen a Tarim-medence széléig. Az ujgurok sem tudtak ellenállni a tangut nyomásnak, így 1028-ban végül kénytelenek voltak feladni a harcot. Az új hatalom megkaparintotta egész Gansu tartományt, elfoglalta az addig a tibetiek által uralt Wuweit, és az ujguroktól átvette a Zhangye feletti uralmat. Így a legjelentősebb kereskedelmi útvonalak is a tangutok irányítása alá kerültek, ami számottevő bevételeket hozott az új államnak. A korábbi állattenyésztő népesség körében fokozatosan elterjedt a földművelés, míg a kereskedelmet mint legfőbb bevételi forrást az állam tartotta ellenőrzése alatt. Legfőbb partnerük természetesen a Song-dinasztia volt, hiszen a tangut állam a Kínát Közép-Ázsiával összekötő legjelentősebb kereskedelmi útvonal mentén jött létre.

A fokozatosan meg erősödő állam irányítását apja 1032-

ben bekövetkezett halála után Li Yuanhao vette át, aki 1038-ban Jingzong néven császárrá kiáltotta ki magát. A művelt, tibetiül és kínaiul is jól értő uralkodó az állam kiépítésével párhuzamosan riválisaival szemben is próbálta megerősíteni hatalmát, amiben sikerrel is járt. 1044-ben a Songok kénytelenek voltak jelentős engedményeket tenni az új államnak; az ekkor aláírt szerződésben jelentős éves adó (135 ezer vég selyem, 14 tonna tea és 72 ezer uncia ezüst) megfizetését vállalták. Bár ezzel a lépéssel nem zárult le a Xixia–Song háborúskodás, a kínai dinasztia képtelen volt revansot venni ellenfelén. A Song-ház 1081-ben indított nagy hadjárata csak a saját meggyengülését eredményezte, a próbálkozást a tangutok sikeresen visszaverték. Amikor 1115-ben a dzsürcsi Jin-dinasztia vette át az uralmat Északkelet-Kínában, a Xixia állam a korábbi szövetséges kitajok bukását is sikeresen átvészelte.

A bukás

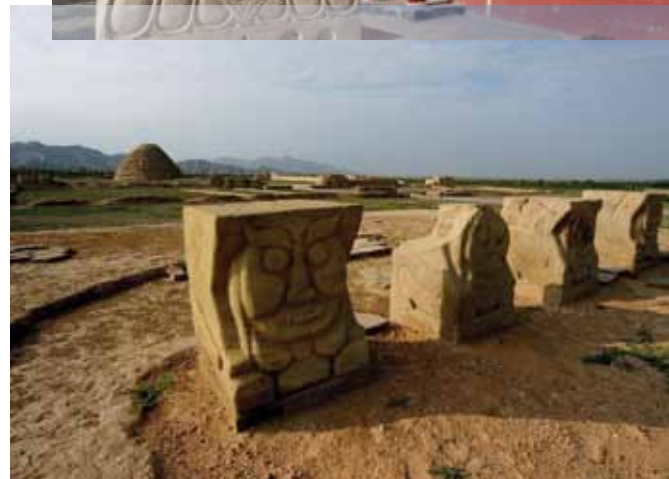
A Song-ház meggyengülése a tangutok malmára hajtotta a vizet, amit azonban csak rövid ideig voltak képesek kihasználni. A 13. század elején a Góbitól északra létrejött mongol állam olyan fenyegetést jelentett az Észak-Kínában uralkodó dinasztiákra nézve, amelynek azok csak ideig-óráig voltak képesek ellenállni. Dzsingisz 1206-os kánválasztása után szinte azonnal a délre eső területek felé fordult. A mongolok 1205–1207-ben és 1209-ben is a tangut birodalom ellen fordultak. Bár az utóbbi támadás a tangut fővárost is veszélyeztette, még nem vezetett az állam bukásához. A tangutok jelentős hadisarcot fizettek, majd rövid időre megszűntek a nagyobb mongol támadások, hiszen Dzsingisz figyelme a dzsürcsi Jin-dinasztia felé fordult. A mongol kán ekkor már vazallusának tekintette a tangutokat, ezt azonban ők nem fogadták el, így elkerül-

hetetlen volt az újabb összecsapás. A tangut birodalom nem kerülhette el a sorsát. A mongol főserg Dzsingisz vezetésével 1226-ban visszatért, és a következő évben megdöntötte a dinasztia uralmát. A mongolok ugyanakkor nem örülhettek felhőtlenül a győzelmüknek, mivel nagykánjuk e hadjárat során életét veszítette.

Dzsingisz halálának körülményei nem tisztáztak, annak sem pontos okát, sem helyét nem ismerjük. Legendák keringtek a tangut császár és a mongol nagykán haláláig tartó csatájáról, de arról is, hogy egy szépséges tangut leány okozta a mongol nagykán vesztét.

Bár a mongol hódítás után egyes tangut városok még évszázadokig fontos kereskedelmi központok voltak, a dinasztia és a tangut kultúra fokozatosan a feledés homályába veszett. A 20. század elején napvilágra került régészeti leletek, szövegek, selyemképek és más műalkotások bizonyítják, hogy annak idején milyen gazdag és kifinomult kultúrával rendelkező állam jött létre a Selyemút mentén.

Szilágyi Zsolt

Kínai források Délkelet-Ázsiáról

Délkelet-Ázsia történelmének feltárását megnehezíti, hogy bizonyos időszakokból rendkívül kevés helyi forrás, feliratos emlék áll rendelkezésre. Még a viszonylag késői korokban is akadnak olyan hosszabb-rövidebb periódusok, amelyekből egyáltalán nem maradt fenn helyi írásos emlék. Ezért is tartoznak a régió történetének legfontosabb forrásai közé azok a kínai szövegrészletek, amelyek javarészt a dinasztikus történeti munkákban maradtak ránk.

Azt, hogy mikor léptek egymással először kapcsolatba a Délkelet-Ázsia területén formálódott államok és Kína, nem tudjuk. A legelső, név szerint említett államalakulatok – Funan és Linyi – a Három királyság időszakában (220–280) tűntek fel a kínai krónikák lapjain.

Szokások és követségek

Az idegen országokról szóló hosszabb-rövidebb leírások a dinasztikus krónikák „életrajzi” fejezetei (*liezhuan*) között szerepelnek. Ezek a szövegek gyakorta megisméltik az évkönyvekben és más fejezetekben már korábban közölt eseményeket, azokat további fontos és értékes részletekkel kiegészítve, így az adott ország politikai eseményeivel és mindennapjaival kapcsolatosan is felbecsülhetetlen értékű forrásként szolgálnak.

A szövegek a leírt ország földrajzi elhelyezkedésének és határainak tisztázásával kezdődnek, majd az ezt követő, második részben hosszabb-rövidebb ízelítő következik az államalakulat történetéből. A harmadik, talán leginkább olvasmányos rész a helyiek mindennapi életét írja le, kezdve az uralkodóval, egészen a köznépig. Az utolsó, negyedik rész a Kínával folytatott diplomáciai érintkezés eseményeit hivatott megörökíteni, s főként a Kínába érkezett küldöttségeket veszi sorba. Ez a négy fő szerkezeti elem részletgazdagságban, terjedelemben, sorrendben ugyan jelentős változatosságot mutat, jellemzően mégis megkülönböztethető csaknem minden ilyen jellegű szövegben.

Bízhatunk-e a forrásokban?

A kínai szövegek tudományos feldolgozásának talán legnagyobb problémáját a lejegyzés időpontjának és a közölt információ eredetének gyakori meghatározhatatlansága jelenti. A szövegrészletek jórészt a dinasztikus történeti művekben maradtak ránk, amelyeket akár évszázadokkal a leírt események után szerkesztettek. A legtöbb esetben maguk a szövegek összeállítói sem könnyítették meg a dolgunkat, hiszen meglehetősen szabadossággal ollóztak össze részeket azokból a számukra hozzáférhető dokumentumokból, amelyek a leírt országokra vonatkozó adatokat tartalmaztak. Ennek következtében fordulhatott elő például, hogy a *Suishu* (*A Sui-dinasztia története*) Kambodzsaról szóló fejezete, amely a 7. századi állapotokat jegyezte le, s az ország korai történetének egyik legfontosabb dokumentuma, majd ezer év elteltével is alapanyagként szolgált a Ming-kor földrajzi munkáinak összeállításakor.

Mindezekon túl a kínai forrásokkal kapcsolatosan akadnak egyéb problémák is. Ezek a szövegek akkor válnak igazán érdekessé, ha a bennük közölt információkat a helyi tárgyi vagy epigráfiai emlékek mellé helyezzük. Az esetek túlnyomó többségében azonban sok fejtörést okoz az uralkodók helyi nyelvű, illetve a kínaiak által emlegetett neveinek megfeleltetése egymással, de hasonló problémával szembesülünk a földrajzi nevek összevetésekor is. Olyan esetek is akadnak, amikor a helyi viszonyok ismeretében pontosan látható, hogy a kínai szöveg egyes részletei nemes egyszerűséggel nem felelnek meg a va-

lóságának. Az 1296 nyarától egy esztendő Angkorban eltöltő kínai követ, Zhou Daguan híres leírását megvizsgálva a kutatók több olyan részletre is rámutattak, ahol a szöveg eltér az egykori metropolisz feltárt városszerkezetétől.

Hódolati adók

Amikor egy idegen országból követség érkezett, s az állam diplomáciai kapcsolatra lépett Kínával, a kínaiak automatikusan adófizetőként, függő államként kezelték, amely a kínai olvasat szerint a követség útnak indításával elismerte függő helyzetét. Onnantól kezdve a későbbi követjárások lejegyzésekor a krónikák mindig úgy fogalmazzák, hogy az adott ország „elhozta hódolati adóját”. Egy ilyen esemény valójában egyfajta árucserét jelentett, hiszen a kínai udvar, ahogy ez a szövegekből is jól kivehető, minden esetben bőséges ajándékokkal viszonzta a felajánlásokat. Olyannyira, hogy a legtöbb esetben a viszonzásul adott ajándékok értéke többszörösen meghaladta a „barbárok” által hozott kincsekét. A kínai udvar által adott viszonzás mértéke pontosan meghatározott volt, ismeretes például egy 695-ből származó császári rendelet, amelyben leírták: melyik ország követségét milyen mennyiségű ellátmánnyal kell felszerelni a visszaútra, természetesen az ország Kínától mért távolsága függvényében.

Az idegen követek selymekkel, porcelánokkal és egyéb értékes kínai árukkal megakodva tértek haza. Mindezekért cserébe a távoli országok földjük egzotikus terményeit hozták az udvarba. Ezek közé tartoztak a különféle fűszerek, festékanyagok, faanyagok, elefántcsont, teknőspáncélok, különleges állatok s néha akár udvari zenészek is. A krónikákban leggyakrabban az olyan állatkülönlegességek szerepelnek, mint például az elefántok, orrszarvúk, ritka madarak, tigrisek, oroszlanok, de a szövegekben egyéb élőlények is előfordulnak.

A vadállatok jelentős részére a kínai udvarnak alighanem sokkal kevésbé volt szüksége, mint a másik félnek a kínai árukra. Egy-egy gyűjtő hajlamú

császár időszakát leszámítva a kínai fővárosba érkező élő állatok többnyire inkább terhet jelentettek az udvar számára. Több példát is láthatunk a szövegekben, amelyek szerint a lakosságra nézve veszélyesnek ítélt vadállatokat gyakran egyszerűen visszaküldték, máskor udvariasabban, az ajándék költségeire hivatkozva nem fogadták el. Megint máskor az állatok érdekében hoztak hasonló döntést, mivel az eltérő éghajlati viszonyok azok ártalmára váltak volna. Előfordult olyan eset, hogy a trópusi erdőségekben befogott, majd Kínába szállított orrszarvú a kemény északi telet nem bírva elpusztult. A Tang-dinasztia időszakában a Linyi országából érkező papagájok előbb ugyan nagy sikert arat-

tak a császári udvarban, később mégis jobbnak látták megszabadulni tőlük.

A kínai nézőpont

A kínai szövegekkel szemben felmerülő legfőbb kérdés, hogy vajon mennyire segíthetnek bennünket a helyi viszonyok, a helyi történelem pontos megértésében. A kínaiak ugyanis nyilvánvalóan mindent, amit láttak, az otthoni, kínai viszonyok és fogalmak alapján próbálták megérteni, és a kínai fogalomrendszer szerint írták le megfigyeléseiket. Egyfajta kínai szemüvegen keresztül szemléltek a „déli barbárok” mindennapi életét, ezért e szövegek körültekintő óvatossággal és kritikával értelmezendők. Talán éppen ettől a sajátos nézőponttól válnak ezek a szövegek egyszerű diplomáciai beszámolóknál többé, s lesznek különböző kultúrák találkozásának hallatlanul izgalmas dokumentumaivá – amelyekből legalább annyit megtudhatunk a kínai világszemléletről és kulturális viszonyokról, mint magukról a leírt országokról.

A Sui-dinasztia története Zhenla országáról, vagyis Kambodzsáról

„A férfiak apró termetűek és sötét bőrűek, a nők között azonban akadnak fehérek is. Mindannyian összefogják hajukat, és fülbealót hordanak. Természetük szerint elevenek és erőteljesek. Otthonaik és használati tárgyaik nagyon hasonlítanak a *Chitu*-beliekre. Jobb kezüket tisztának tartják, bal kezüket pedig tisztátalannak. Reggelente megmosakodnak, fűzfapálcikákkal tisztítják fogaikat, majd szent szövegeiket olvasva kántálnak. Ezután újra megmosakodnak, majd étkeznek. Az étkezés befejezése után ismét fűzfapálcikákkal tisztítják meg fogaikat, és szent szövegeiket olvasva kántálnak.

Ételeikben sok a perillaolaj, a porított cukor, a ragados köles és a rizses sütemény. Étkezésük kezdetén először különféle húsból készült levest kevernek össze süteményekkel, és kézzel esznek belőle. Aki nőszülni kíván, csupán egy öltő ruhát küld [ajándéku], majd a kiválasztott napon egy közvetítőt meneszt, hogy az a feleséget a házába vezesse. A két család nyolc napig nem jön elő a házból, és éjjel-nappal szakadatlanul égetik a lámpásokat. Mikor a fiú megházasodott, apja és anyja megosztják vele vagyonukat, majd külön költözik. Ha a szülők meghalnak, és fiatal fiú marad hátra, aki még nem házas, a maradék vagyont ő kapja. Ha már házas, a vagyon az államra száll.

Temetéskor a fiak és lányok hét napig nem vesznek magukhoz táplálékot, levágják hajukat, és siránkoznak. Buddhista szerzetesek és apácák, taoisták, valamint a rokonság és a barátok eljönnek, összegyűlnek, zenével kísérik őket. A holttestet ötféle illatos fából rakott máglyán elégetik, a hamvakat arany vagy ezüst edénybe gyűjtik, s valami nagyobb vízbe dobják. A szegények agyagedényt használnak, amelyet színesre festenek. Az is megesk, hogy a holttestet nem hamvasztják el, hanem kiteszik a hegyekbe, és hagyják, hogy vadállatok lakmározzanak belőle.”

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg (a támogatás száma TÁMOP 4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0003).

Nagy Márton

Csetepaték és követjárások

Kínai–koreai kapcsolatok a Ming-dinasztia hajnalán

Kína mindig is különleges kapcsolatokat ápolt Koreával, amelyre általában saját vazallusaként tekintett. Nem volt ez másképp a mongol eredetű Yuan-dinasztia végén, a Ming-dinasztia elején sem, amikor Korea egy ideig igyekezett lavírozni a kínaiak és a mongolok között. Végül a koreaiak a Mingek szövetségesei lettek, ehhez azonban Koreában is meg kellett buknia az addig uralkodó dinasztiának.

Zhu Yuanzhang (1328–1398), a Ming-dinasztia (1368–1644) alapítója, aki paraszti sorból küzdötte fel magát a legmagasabb tisztségbe, alapvetően a belpolitikára koncentrált, hiszen célja elsősorban a mongol Yuan-dinasztia okozta pusztítás helyreállítása és Kína újbóli felvirágoztatása volt. Ám ez nem jelentette azt, hogy Kína a Ming-kor elején egyáltalán nem érintkezett más népekkel. A Középső Birodalom a külföldiekre mindig is vazallusokként tekintett, akik bizonyos időközönként tisztelegő látogatást tettek a császári udvarban. Ugyanígy volt ez a koreaiakkal kapcsolatban is, akik jó példával

szolgálnak a korabeli kínai külpolitikai attitűd bemutatására.

Mongolok és koreaiak

Korea – Japánhoz hasonlóan – már a korai időktől, leginkább a Tang-kortól kezdve fokozatosan átvette a kínai állam jellegzetességeit, berendezkedését. A 918–1392 között uralkodó Koryo-dinasztia végigkísérte a Kínában közben egymást váltó császárokat, akikkel folyamatos kapcsolatot tartott fenn. Korea csaknem negyven évig tartó folyamatos harcokat követően 1270-ben került a Kínát is uraló mongolok ellenőrzése alá, kapcsolatukat mongol és koreai hercegek és hercegnők összeházasításával fűzték szorosabbá. Így a koreaiak a mongolok támogatását élvezték, s több koreai család igen magas pozíciókat ért el Dzsingisz kán leszármazottainak birodalmában. Éppen ezért a mongolok bukása váratlanul érte a koreaiakat, olyannyira, hogy valószínűleg ez a fejlemény is közrejátszott a Koryo-dinasztia 1392-es összeomlásában. A tisztelegő látogatások a Ming-ház megalakulása után is folytatódtak, így viszonzásként a támogatás sem maradt el Kína részéről, ám ekkor már a Chosun-dinasztia uralta Koreát.

A Ming-kori Kína és Korea közötti kapcsolatok alakulása több szakaszra osztható, az alábbiakban a kezdeti lépéseket vizsgáljuk meg.

Vörösturbánosok Koreában

A koreaiak az 1350-es években kezdtek igazán alkalmazkodni a Yuan-dinasztiához, mert ekkorra már átvették a mongolok szokásait, illetve megerősítették a családi kapcsolataikat is. Az ekkoriban uralkodó Kongmin király (1330–1374) – elődeihez hasonlóan

– Pekingben tanult, majd visszatért Koreába, hogy onnan szolgálja a Yuan uralkodót. Az 1350-es években azonban a mongol dinasztia fokozatosan meggyengült, ezt pedig a koreaiak is érzékelték. Kongmin gyors intézkedésekkel reagált: eltávolította udvarából a mongol kegyenceket, eltörölte a mongol stílusú ruhák és frizurák viseletét, eltekintett a mongol naptár használatától, illetve megerősítette az északi határokat, amelyekkel a Yuanek már nem igazán foglalkoztak.

A helyzetet nehezítették az egyre erőteljesebb belpolitikai problémák: sokan – elsősorban a mongol bevándorlók – nem voltak hajlandók elfogadni Kongmin

intézkedéseit, s mindennaposá váltak a felkelések. A vörösturbánosok kínai lázadása például egészen Koreáig elért, olyannyira, hogy Kongmin kénytelen volt óriási anyagi áldozatot hozni trónja megtartása érdekében. Az 1360-as évekre jellemző kaotikus állapotok között Kongmin helyzete is bizonytalanná vált, a különféle intézkedéseket a beosztottjaira bízta, így – erőskezű vezető hiányában – a koreaiakat felkészületlenül érte a kínai dinasztia váltás.

közben fény derült arra, hogy a koreaiak kapcsolatban álltak a mongolokkal, ez pedig súlyosbította amúgy is meggyengült helyzetüket. Ettől kezdve a Mingek több évre minden diplomáciai kapcsolatot megszakítottak Koreával.

Csak 1385-ben változott meg a helyzet, ekkorra ugyanis U herceg bebizonyította, hogy a Mingek támogatása nélkül is talpon tud maradni. Ezért Hongwu alkut kötött vele: elismerték a herceg trónutódlását, cserébe a koreaiak nagy összeggel fejezték ki hódolatukat, illetve vállalták a semlegességet a közelgő kínai–mongol összecsapás során. 1387-ben a kínaiak legyőzték a mongolokat, majd helyőrségeket létesítettek a koreai határon. Ezen túlmenően a kínaiak elfoglalták a korábbi mongol Kaiyuan területét, ezzel behatolva a Liaodong-félszigetre. U herceget Kína-ellenes tanácsadói végül meggyőzték, hogy küldjön csapatokat a kínaiak feltartóztatására. Ez azonban végzetes lépésnek bizonyult, ugyanis a kínaiak ellen küldött seregek visszafordultak, és – élükön Yi Songgye tábornokkal (1355–1405) – bevonultak a fővárosba. Yi Songgye átvette a hatalmat, majd néhány bábkirály után saját maga foglalta el a trónt, megalapítva az egészen 1910-ig regnáló Chosun-dinasztiát.

Követségek Kínában

A rendszeres koreai követségek évente háromszor látogattak Kínába: holdújév idején, valamint a császár és a trónörökös születésnapján. Ezen kívül gyakorta indult koreai delegáció köszönet- vagy részvétnyilvánítás, illetve különleges ajándékok átadása, valamint a kínai–koreai kapcsolatok tisztázása céljából. A követjárások egyre gyakoribbá válását a kínai szertartásügyi minisztérium nem nézte jó szemmel, mivel a követségek ellátása óriási összegeket emésztett fel. A Chosun-dinasztia 1392 és 1450 között nem kevesebb, mint háromszázkilencvenegy követséget küldött Kínába, azaz évente nagyjából hetet, bár a megfelelő kapcsolatok fenntartására

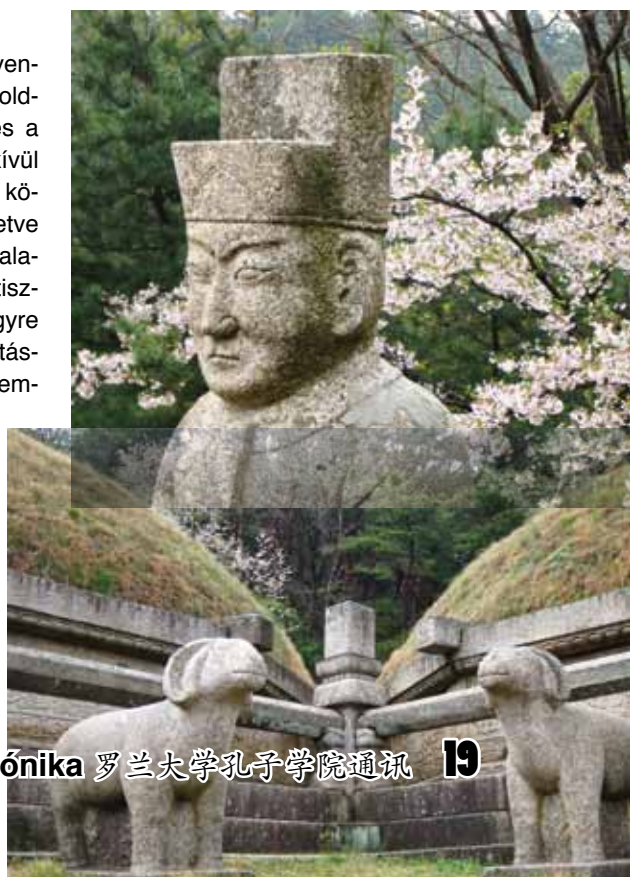
három–négy is elegendő lett volna. (A követségek száma jellemzően a kritikusabb időszakokban ugrott meg.)

Egy koreai követség rendszerint körülbelül negyvenfős volt. A tagok közé tartozott a követ – rendszerint az egyik miniszter –, a helyettese, a titkár, a tolmács, írástudók, inasok, hordárok és szolgák. A követség létszáma utalt a követ rangjára, illetve a követség céljának fontosságára. A magukkal vitt ajándékok között találunk aranyat, ezüstöt, leopárdbőrt, selymet, különféle ruhákat, faragott dobozkákat, fésűt, illetve papírt, ecsetet és ginzenget. A koreaiak ezeket a cikkeket egyébként nemcsak diplomáciai célokra használták, hanem fellendítették velük a kereskedelmet is.

Hongwu császár Koreával kapcsolatos álláspontja élete végéig fennmaradt, a frissen alávetett területekkel járó problémák miatt ugyanis fontosnak tartotta a szigorú fellépést a koreaiakkal szemben is. Utódja, a rövid ideig uralkodó Jianwen sokkal kiszolgáltatottabb helyzetben volt, ezért leginkább csak a saját túlélésével foglalkozott. Az őt követő karizmatikus uralkodó, Yongle megpróbálta a középutat megtalálni, amely által a kölcsönös tisztelet mellett biztosíthatta irányító szerepét. Ez pedig Korea számára is egy stabilabb, virágzó korszak ígéréssel kecsegtetett.

Horváth Alíz

A helyzet korántsem volt egyszerű, ugyanis a Kongmin halála után Koreába látogató kínai követség tagjait meggyilkolták, ezért a kínaiak késleltették a koreai trónutódlás (egyébként rutinszerű) jóváhagyását, amíg a körülmények tisztázódnak. Kongmin utódjául az ifjú U herceget jelölték ki, akivel kapcsolatban viszont felmerült az a pletyka, hogy nem a király, hanem egy szerzetes fia volt, aki Kongmin tanácsadójaként szolgált az udvarban. Zhu Yuanzhang – aki Hongwu császár néven is ismert – végül azt követelte, hogy U herceg könyörögjön támogatásért a Ming udvarhoz. Csakhogy

A kínai krimi

Kínában a bűnügyi történetek már jóval Edgar Allan Poe vagy Sir Arthur Conan Doyle előtt népszerűek voltak. A kínai írástudók évszázadokkal ezelőtt is falták a bűnügyi elbeszéléseket és regényeket, a bűnesetekkel foglalkozó színjátékok pedig minden réteg körében nagy népszerűségnek örvendtek. Ennek ellenére a kínai krimi csak nemrég keltette fel az irodalmárok és a nyugati közönség figyelmét.

A kínai bűnügyi történeteket hagyományosan a vulgáris irodalom egyik műfajának tekintették, s még a krimi irodalom legjelentősebb alkotásai is csak nehezen vívták ki helyüket az elismert irodalmi alkotások között. A nyugati világban a kínai krimik jórészt ismeretlenek, aminek fő oka, hogy a történetek leginkább a kínai kultúra iránt érdeklődőknek érdekesek, a műfaj átlagos kedvelői számára viszont nem vagy alig emészthetők. Az évszázadok során ugyanis a kínai bűnügyi irodalomnak kialakult egy sor olyan sajátossága, ami miatt a műfaj teljes mértékben eltér a krimikedvelő nyugati olvasóközönség által elvártaktól.

A gong'an

A klasszikus kínai bűnügyi történeteket *gong'an*nak hívják. A kifejezés már legkésőbb 1235-ben megjelent, de pontos meghatározásával egészen a Ming-kor (1368–1644) végéig várni kellett, amikor a prózai bűnügyi történetek virágkorukat érték. A *gong'an* alatt olyan rövid prózai elbeszélést értünk, amelynek egy bűnügyi eset áll a középpontjában. A bűncselekmény feltárása és megtorlása a helyi magisztrátus, bíró vagy más hivatalnok feladata. Egyszerű, beszélt nyelven írott művekről van szó, amelyeket az olvasók széles köre megértett. Ugyanakkor – sajátos didaktikai okokból – időnként klasszikus nyelven írott jogi dokumentumok is megjelennek a művekben.

A kínai bűnügyi történetek felépítése nagyban eltér az általunk megszokott nyugati sémáktól. A műfajnak több olyan jellegzetessége van, amely idegen a nyugati olvasó számára.

Ismert elkövető

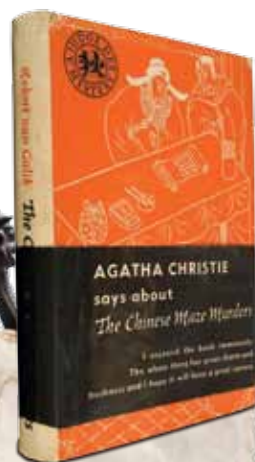
A *gong'an*ok az elkövetett bűn leírásával kezdődnek, így már a történet elején tisztában vagyunk az elkövető személyével, az indítékkal és az elkövetés módjával. Európai szemmel nézve a történetek unalmasnak is tűnhetnek, hiszen a nyugati olvasó jellemzően azonosul a nyomozó személyével, és vele együtt lépésről lépésre kerül egyre közelebb a rejtély megoldásához. A bűncselekmény feltárása, az elkövető azonosítása

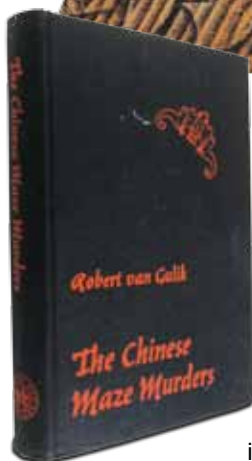
így személyes intellektuális élményt jelent az olvasó számára – ez az élmény a kínai krimivel nem élhető át.

A kínai bűnügyi irodalomban ugyanakkor a központi kérdés nem az, hogy ki követte el a bűncselekményt, hanem az, hogy a bölcs bíró vagy hivatalnok miként tudja megoldani az esetet, hogyan tudja a bűnt rábizonyítani az elkövetőre, és mi módon tud igazságot tenni. Az olvasó figyelme a büntett és az elkövető helyett a nyomozó bíró személyére összpontosul. Követi minden lépését, csodálja ügyes észjárását, feddhetetlen becsületét. Ezek a történetek nemcsak bűnügyi sztorik, de tanító szándékú művek is, amelyek megmutatják, hogy a társadalomban rendnek kell uralkodnia – amelyet a bölcs hivatalnok tud fenntartani.

Szellemek és kivégzések

A műfaj másik, számunkra idegen jellegzetessége a természetfeletti lények jelenléte. Az istenek, szellemek és profetikus álmok természetes módon épülnek bele a művekbe. Amit a kínai olvasó a történetekben természetellenesnek tart, az nem a természetfeletti lények jelenléte, hanem az az emberi tett, amely előhívja őket, vagyis a kitervelt gyilkosság. A büntett által gerjesztett negatív energiák ugyanis felforgatják a társadalmat, megbontják a természet rendjét. A gyilkos tehát nemcsak a földi, hanem az égi törvények ellen is vét. Ez a vétség pe-

dig természetfeletti események sorozatát indítja el.

A harmadik sájtosság arra vezethető vissza, hogy a kínai olvasó, a nyugatiaktól eltérően, nagyon érdeklődik a részletek iránt. Általában hosszú, részletező leírásokkal találkozunk, ahol többek között az ügyel kapcsolatos összes dokumentum is bemutatásra kerül. Ez az aprólékosság magával hozza a negyedik különbséget is. A részletesség a nevekre és a rokonságra is kiterjed. Számos olyan művet ismerünk, amelynek több száz szereplője van, mivel a kínaiak számára rendkívül fontosak a családi, rokoni és társadalmi kapcsolatok.

A kínai olvasó nagyon kíváncsi arra is, hogy milyen büntetést kap az elkövető, milyen módszerrel vagy eszközzel végzik ki. Néha még arról is találunk leírást, hogy a bűnös miként bűnhődik a másvilágon.

A nyomozó magisztrátus

A nyugati krimikhez képest különbség van a főszereplő személyében is. Mivel Kínában egészen 1993-ig nem voltak magánnyomozók, ezért a főszereplők nem is lehetnek Sherlock Holmes-féle detektívek. Ezt a szerepet az agyafűrt területi magisztrátus tölti be, akit a nyugati fordításokban rendszerint bírónak neveznek. A korai időktől kezdve, egé-

szen a Kínai Köztársaság 1912-es megalakulásáig egyetlen hivatalnok végezte a nyomozó, az ügyész, a bíró és az esküdtszék feladatait. A terület, amely fölött joghatósággal rendelkezett, általában egy városra és annak nagyjából 60–70 mérföldes körzetére, az ott elhelyezkedő falvakra terjedt ki. A magisztrátus felelt a közigazgatás működéséért, a bíraskodásért, az adók beszedéséért és azért is, hogy a területen rend uralkodjék. A nyomozás tehát csupán egy volt számos feladata közül.

A történetekben jól látszik a magisztrátus bűncselekményekkel kapcsolatos teendői. Személyesen neki jelentik az eseteket, neki kell bizonyítékokat gyűjtenie, megtalálni, elfogni és vallomásra bírni az elkövetőt, és végül ő fog ítélni is. Minden nyomozóbírónak van azonban egy vagy két hű segítőtje. Őket küldi el kérdezősködni, kifaggatni a szemtanukat, néha őket bízza meg azzal, hogy kutassák fel az elkövetőt, és fogják el. A bíró ugyanis csak rangjához méltó módon hagyhatja el a hivatalát, így személyes részvétele nagy feltűnést keltene, ami ellehetetlenítene a bűnös elfogását. Ennek ellenére előfordul, hogy a sikeres nyomozás érdekében inkognitóban megjelenik a terepen.

A bíró a nyomozás során számíthat az égiek támogatására. Képes felmenni a mennyekbe tanácsért, vagy éppen álmában kap segítséget az istenektől. Ő maga azonban soha nem emelkedik isteni szintre, mindig halandó lényként van jelen a történetekben. Egyes írásokban előfordul, hogy a bíró összezavarodik, nem lát egyből tisztán, és ártatlan embert gyanúsít. A tévedés éppen azt a célt szolgálja, hogy ne legyen belőle tévedhetetlen, istenhez hasonló figura.

Bao Zheng és Di Renjie

A kínai bűnügyi történeteknek két kiemelkedő nyomozója van: Bao, illetve Di bíró. Mindketten valódi történelmi személyiségek voltak, ám a néphagyományban és irodalomban rengeteg legendás elem kötődött a nevükhöz.

Bao bíró, azaz Bao Zheng (999–1062) Luzhouban, a mai Anhui tartomány Hefei városában született, művelt írástudó család gyermekeként. Huszonkilenc évesen letette a legmagasabb fokozatú hivatalnokvizsgát, és megszerezte a *jinshi* címet. A vizsga után egy évtizedre felfüggesztette hivatalnoki tevékenységét, hogy eleget tegyen gyermeki kötelezettségeinek. Tíz éven keresztül idős szüleit gondozta, majd a haláluk után betartotta a gyásszal kapcsolatos konfucianus szabályokat. 1037-től egészen haláláig különböző tisztségeket töltött be a császári palotában és egy sor tartományi városban. Kaifengben, a Song-dinasztia fővárosában megkapta a bírói tisztséget. Már élete során nagy hírnévre tett szert szülőtisztelete, szigorúsága, az igazságtalansággal és korrupcióval szembeni eltökéltsége miatt. Az igazság érdekében többször is összetűzésbe keveredett más magas rangú hivatalnokokkal, azok családjával, sőt akár a császári rokonsággal is. Bao bíró lett az „erényes hivatalnok” mintaképe. Később számos Yuan-kori dráma főszereplőjévé vált, feltűnt egy sor *gong'an* történetben, s központi szerepet kapott több pekingsi operában is.

Di bíró, vagyis Di Renjie (630–700) a Tang-kor kiemelkedő magisztrátusa volt. Élete második felében, amikor a császári udvarnál szolgált, fontos szerepet játszott a császárság kül- és belügyeiben egyaránt. Ő a főszereplője egy 18. századi bűnügyi regénynek, a *Di gong'an*nak. Ez a történet kiemelkedik a többi kínai krimi közül, mivel nem találkozunk benne természetfeletti jelenségekkel, ami elidegeníthetné a nyugati olvasót. A könyvet a holland sinológus és diplomata, Robert van Gulik lefordította angolra, és erre alapozta a későbbi, saját történeteit Di bíróról.

A kínai krimik jelenkori sikere a nyugati világban egyértelműen van Guliknak köszönhető, aki az eredeti kínai történeteket a nyugati ízléshez igazította. Másfél tucat Di bíró-regényéből eddig kettő jelent meg magyarul (*A kínai haranggyilkosság esete*, *Gyilkosság Kantonban*) de a közeljövőben további fordítások is várhatók.

Tóth Andrea Judit

Haier

海尔

A '80-as években egy csőd szélén tántorgó, eladósodott vidéki kisüzem volt, ahol a munkások a kitépett ajtókkal fűtötték a műhelyeket. Ma a Haier a világ legnagyobb háztartásigépgyártója.

A „reform és nyitás” meghirdetésével, a tervezettség lebontásával Kínában sikeres cégek egész sora jelent meg. Ezek egy része egy-egy tehetséges, karizmatikus menedzsernek – és a körülmények kedvező összejátszásának – köszönhetően néhány év alatt a legnagyobbak közé emelkedett. Ma e cégek történetét tananyagként tanítják a világ legjobb üzleti iskoláiban, s vezetőiket az amerikai céges legendákhoz, Henry Fordhoz, Jack Welchhez vagy Steve Jobshoz hasonlítják. A kínai sikertörténetek főszereplői közül is kiemelkedik a Haier, illetve vezetője, Zhang Ruimin.

– a qingdaói fehér óriás

Vörösgárdistából igazgató

Az 1980-as években nem sok jel mutatott arra, hogy az ekkoriban Qingdaói Hűtőgépgyártó Vállalat néven működő romos üzem valaha hatalmas világcég lesz. Amikor 1984-ben megürült a gyár vezetői posztja, az állásra senki nem jelentkezett. Végül a városi kormány a Zhang Ruimin nevű fiatal középhivatalnokot bízta meg az üzem vezetésével.

Az 1949-ben qingdaói munkáscsaládba született Zhang a kulturális forradalomban – kortársai többségéhez hasonlóan – vörösgárdistaként vett részt, elzarándokolt Mao szülőhelyére és a pekingi nagygyűlésekre is. Később sikerült megúsznia, hogy társaival együtt őt is falura telepítsék, egyetemre azonban nem mehetett, mivel a kínai felsőoktatási intézményeket ekkoriban bezárták. Így a fiatalember egy qingdaói építőipari vállalatnál helyezkedett el kétkezi munkásként. Itt fokozatosan emelkedett a ranglétrán, s végül több mint egy évtized múlva a cég igazgatóhelyettese lett. Innen helyezték át 1982-ben a városi kormány háztartási berendezésekkel foglalkozó osztályára. Így kapta meg 1984-ben a hűtőgépgyár vezetését. Állítólag Zhang már munkásként igyekezett minden lehetőséget kihasználni a tanulásra, a műszakok között biciklivel járt a különböző továbbképzésekre, és falta a vezetési stratégiával kapcsolatos könyveket.

A szétvert friziderek

Amikor Zhang átvette a gyárat, az katasztrofális állapotban volt. A termelés akadozott, a munkaidőben is részegeskedő munkások gyakran a padlóra vizeltek, s ha fáztak, az épületek fa ajtóival és ablakkereteivel fűtötték be. A céget súlyos adósság is terhelte.

A gyár ekkoriban kapcsolatban állt a német Liebherr hűtőgépgyártóval,

amelytől technológiát vásárolt. Hivatalba lépése után Zhang Ruimin Németországba utazott, hogy személyesen vegye szemügyre partnere működését. Tapasztalatai – saját cégére nézve – lecsújtók voltak: világossá vált számára, hogy a minőség és elismertség tekintetében a qingdaói üzem helyzete kifejezetten pocsek.

Ezután került sor a Haier-legendárium leghíresebb esetére. A gyár egyik dühös vásárlója egy selejtes jégszekrényt hozott vissza a gyárba, cserét követelve. Maga Zhang Ruimin nézte át vele a teljes raktárkészletet, hogy egy működő darabot találjanak. Kiderült, hogy a 400 raktáron lévő hűtő 20%-a selejtes. Zhang erre a 76 hibás hűtőt felsorakoztatta a gyár csarnokban, s a munkásoknak elrendelte, hogy kalapáccsal zúzzák szét őket. Az alkalmazottak vonakodtak, sokan közülük sírva fakadtak – ekkoriban még egy hibás hűtő is kétévnyi bérükbe került –, de Zhang közölte: „ha most nem törjük össze a hűtőket, akkor a piac minket fog összetörni”. A hűtőket végül szétverték. A munkások megtanulták, hogy az új igazgató nem tűri a gondatlan munkát, a cég pedig az esetnek köszönhetően hatalmas ingyenreklámhoz jutott. Az egyik híres kalapács azóta is ki van állítva a Haier központjában.

Szennyes ruha és édeskrumpli

Zhang természetesen más intézkedéseket is bevezetett a cég felemelésére. A gyárban rendet tett – például megtiltotta a munka közbeni alkoholfogyasztást –, az alkalmazottak fizetését pedig az eladásokhoz kötötte. A hibát elkövető dolgozóknak egy földre festett nagy vörös lábnyomra kellett állniuk, és a többi munkás előtt önkritikát gyakorolniuk. Mindez merőben szokatlan volt a megkövült állami vállalatok uralta kínai iparban.

Szintén újdonságnak számított a fogyasztói visszajelzések figyelembe vétele – akkoriban a kínai cégek jellemzően semmiféle kapcsolatban nem álltak saját vásárlóikkal. Zhang azonban aktívan figyelni kezdett a vevők véleményére. Például amikor hallotta, hogy panaszkodnak, amiért a házhoz szállító munkások sáros bakancsukkal összepiszkolják a lakások padlóját, szállítóinak kötelezővé tette a cipővédő viselését.

Egy másik alkalommal – amikor már mosógépet is gyártottak – Zhangnak fel-tűnt, hogy Sichuan tartományban igen-csak alacsonyok a eladások. Nyomozni kezdett, s kiderült: az ottani parasztok a mosógépben nemcsak ruhát mosnak, hanem édesburgonyát is, ami miatt a ki-folyó gyakran eldugul. Zhang erre olyan új modellt dobott piacra, amely zöldség-és gyümölcsmosásra is alkalmas volt. A siker nem maradt el.

Kína meghódítása

A qingdaói hűtőgyár villámgyors fejlődésnek indult, s már 1986-ban nyereséges lett. Sikereit látva a qingdaói kormány több más haldokló üzemet is Zhangra bízott, aki betagoalta őket épülő birodalmába. Ezáltal színesedett a termékpaletta: a vállalatcsoport hamarosan az úgynevezett „fehér áruk” egész sorát forgalmazta, a mikrohullá-mú sütőtől a légkondicionálókig. A külön-böző termékek egységes márkanéve 1991-ben született meg: a cégcsoport felvette a Qingdao Haier, majd a követ-kező évben az egyszerűbb Haier nevet. A szó a korábbi német partner nevének kínai átírásából ered: a Liebherr kínaiul *Libohaier*, ennek utolsó két szótagja lett az új márkanév.

A szédületes ütemű növekedés to-vább folytatódott: a '90-es években a Haier felvásárolta számos hazai rivá-lisát, s az évtized végére egyértelmű-en uralta Kínában a fehér áruk piacát. Emellett a mobiltelefonoktól kezdve a számítógépekig egyéb cikkek piacára is betört, a Haier márka pedig Kína leg-ismertebbjévé vált. Jellemző adat, hogy 1984 és 2000 között a cég forgalma 11500%-kal nőtt.

S miközben az országos sztárrá váló Zhang a növekvő cégbirodalmat igaz-gatta, beiratkozott a Kínai Természettu-

dományi és Műszaki Egyetemre, hogy végre felsőfokú végzettsé- get szerezzen. 1994-ben diplo- mázott üzleti tudományokból.

A globális brand

Amikor a hazai piacon megszi- lárdult a helyzete, a Haier külső terjeszkedésbe fogott – ez segített a cégnek akkor is talpon maradni, amikor a telített kínai piacon gyilkos árverseny-be kényszerült. Eleinte a Kínában gyár- tott árut exportálta, majd idővel külföldi gyárakat is létesített. A '90-es években Haier-üzem nyílt Indonéziában, a Fülöp- szigeteken és Malajziában, a 2000-es években pedig Indiában, Olaszország- ban és egy sor közel-keleti és afrikai országban is.

Az igazi nagy falat azonban az ameri- kai piac volt. Zhang Ruimin tudta, hogy az USA-ba szinte lehetetlen betörni a bivalyerős konkurensek miatt, ezért – az üzleti tankönyvekben azóta is gyakran emlegetett – ügyes húzással először két apró piaci résben vetette meg a lábát. Az egyiket a főiskolák kollégiumaiban használt minihűtőszekrények piaca jel- lentette. A kispénzű diákok igényeivel az amerikai gyártók nem törődtek, s ezt kihasználva a Haier olyan modellekkel jelent meg, amelyek éppen megfelelték a kis kollégiumi szobákban élő egyete- mistáknak. A haszon nem volt túl nagy, de egész nemzedékek ismerték meg a Haier márkanévet.

A másik rés piac a borhűtőké volt. Az ilyesmi korábban luxuscikknek számí- tott, de a Haier rájött, hogy nemcsak a dúsgazdag ínyencek, hanem a közép- osztály tagjai is szívesen kortyolgat- nának megfelelő hőmérsékletre hűtött minőségi borokat. A megfizethető Haier borhűtők az egész amerikai piacot leta- rolták. Az így megismertetet és meg- kedvelt márka aztán idővel a nagyobb csatatereken, például a háztartási hűtők piacán is sikerrel jelent meg.

Hogy jobban alkal- mazkodjék az ameri- kai igényekhez, a Haier saját gyártóbá- zist épített az USA- ban, a dél-karolinai Camdenben. Itt a he- lyi kormányzat egy su- gárutat is elnevezett a

Haierről – ez volt az első eset, hogy egy amerikai közterület egy kínai cég nevét vette fel. Az amerikai üzleti életbe való betagozódása jeléül a Haier Manhattan központjában megvett egy 1924-ben épült klasszicista banképületet, amely USA-beli központjaként szolgál.

A legjobbak között

A 2000-es években töretlenül folytató- dott a Haier növekedése. A cég olyan óriásokat utasított maga mögé, mint a Whirlpool, az Electrolux vagy a Bosch. A világszerte 70 ezer embert foglal- koztató cég 2010-ben a fehér áruk globális piacának 6,1%-át uralta, ezzel a qingdaói óriásé volt a legnagyobb részesedés. Zhang cége négy konti- nensen 29 gyárral, 16 ipari parkkal és 8 kutatóközponttal rendelkezik. Sikerének egyik titka, hogy jelentős összegeket fordít kutatás-fejlesztésre: e tekintetben sem marad el nyugati vetélytársaitól. Nem csoda, hogy 2010-ben szerepelt például a Newsweek magazin listáján, amely a világ tíz leginnovatívabb válla- latát tartalmazta (olyan nagyágyúk előz- ték meg, mint például az Apple vagy a Google), míg ugyanebben az évben a BusinessWeek a világ 27. leginnovatí- vabb cégének minősítette.

Zhang Ruimint jó ideje Ázsia egyik legtekintélyesebb és legbefolyásosabb üzletemberének tartják. A róla szóló laudációk szerint sikerrel egyesítette a konfuciánus hagyományokat és a leg- modernebb nyugati menedzsmentis- mereteket, s olyan új irányítási modellt dolgozott ki, amely a lehető legjobban igazodik a helyi sajátosság- gokhoz. Ha bárhol a vilá- gon betérünk egy háztartási elektronikai cikkekkel forgal- mazó boltba, megbizonyo- sodhatunk róla: az idő őt igazolta.

Salát Gergely

Talizmán és démonűzés

A Mennyei Mesterek szektája

A vallási taoizmus sosem volt egységes vallás. Számtalan változata, iskolája, szektája létezett, amelyek közül csak néhány bizonyult tartósnak. A leghosszabban fennálló taoista irányzat a ma is működő Mennyei Mesterek szektája, amely csaknem kétezer éve jött létre.

A történelem során a súlyos társadalmi és politikai problémák gyakran fordították az embereket a vallás felé, ami által újabb és újabb irányzatok, szekták, iskolák jöttek létre. Ilyen helyzet hívta életre a vallási taoizmus legkorábbi olyan irányzatát is, amely jól meghatározott szervezettel rendelkezett: a Mennyei Mesterek szektáját.

Ör mérő rizs

A ma is létező szekta keletkezése egészen a 2. század végére, a Keleti Han-kor (24–220) hanyatlásának idejére vezethető vissza. Ebben az időszakban a hatalmat az eunuchok vették át, akik a fiatal és gyenge bábcászárok helyett kormányoztak. A korszakban uralkodó gazdasági válság, illetve a túlnépesedés éhínséghez vezetett. A kilátástalannak tűnő helyzetben sokan a vallás felé fordultak, így keresve valamiféle megnyugvást szenvedéseik közepette. Így jött létre többek között a sárgaturbánosok szektája, amely a földi paradicsomot kívánta létrehozni. A szekta vezetői a hívektől adót szedtek, hogy a szorult helyzetben lévőket megsegítsék, emellett gyógyítottak, illetve különféle szertartásokat végeztek. Szembeszegültek az állammal, s 184-ben hatalmas – végül vérbe fojtott – felkelést indítottak.

A sárgaturbánosokhoz hasonló irányzatot képviselt a Mennyei Mesterek (Tianshi) szektája, amely Sichuanban jött létre. A nevét az alapítóról, Zhang Daolingról kapta, aki kinyilatkoztatást kapott Laozitól, melynek értelmében Égi Mesterré vált. A legenda szerint Zhang Daoling – a démonűzés mellett – elkészítette a

halhatatlanság elixírjét is. Zhang irányzatát nevezik még „öt mérő rizs” szektának” (Wudoumidao) is, mivel a tagok – a sárgaturbánosokhoz hasonlóan – adót fizettek, amelynek mennyisége évente öt mérő rizs volt. Ezt a tizedik holdhónap első napján kellett beszolgáltatniuk. Végül megemlítendő még az iskola ma is használatos megnevezése, a „Zhengyi”, amelynek jelentése „ortodox egység”. Ennek eredete szintén az alapítóhoz kapcsolódik, aki Laozitól kapta meg az ortodox egység doktrínáját.

Taokrácia

A Mennyei Mesterek szekta szintén egy eszményi világot akart létrehozni, ám a sárgaturbánosoktól eltérően a híveknek nem állt szándékukban megdönteni a Han-dinasztiát. Ehelyett egy önálló politikai és vallási szervezetet, afféle saját államot (taoista teokráciát, vagyis „taokráciát”) hoztak létre, élén az alapító unokájával, Zhang Luval. Huszonnégy „egyházközséget” alakítottak ki, amelyeknek saját, hierarchikus rendbe szerveződő vezetői voltak. Érdekesség, hogy bár vallási irányzatról beszélünk, az egyházközségek vezetői hivatalnokok voltak, akik mellett több ezer fős hadsereg is állt. A tagok a képzésük révén fokozatosan előreléphettek a ranglétrán, így a legkiválóbbak egyszerű „démonharcosból” akár „italáldozóvá” is válhattak. A szekta élén a mindenkor Mennyei Mester állt, aki Zhang Daoling leszármazottja volt. A tagok a tanulás, a rituálék és adófizetés mellett közmunkát is végeztek (például vendégházakat tartottak fenn,

illette büntetesként utakat építettek a fogadók között, mivel az útépités egyben a *Dao*, vagyis az Út helyreállítását is jelképezte).

A fentiek alapján meglehetősen gyakorlatiasnak tűnő szekta emellett igen összetett elméleti és szertartási rendszerrel is bírt. Úgy tartották, hogy a különféle problémák, veszélyek, betegségek mindig valamilyen démonhoz kötődnek. Éppen ezért a szekta legfőbb célját a démonok megfékezése jelentette, aminek révén a – bűnből eredő – betegségek is gyógyíthatóvá válhatnak. Ehhez több módszert is alkalmaztak, így használtak talizmánokat (amelyek megóvják viselőjüket a betegségektől, egészen addig, amíg tartózkodik mindenfajta bűntől), különféle szabályokat, büntetéseket vezettek be, illetve bonyolult rítusokat mutattak be elsősorban az egyházközség központját jelentő „megtisztulás szobájában”.

Böjtök és lakomák

A démonok elűzéséhez a lélek megtisztításán keresztül vezet az út, ezért a tagoknak mindeneke előtt meg kellett szabadulniuk a bűneiktől egy írásbeli gyónás által. Ezeket a vallomásokot aztán megsemmisítették, majd megfogadták, hogy többet nem követik el a bennük szereplő bűnöket. A szigo-

terek irányzata nem megszűnt, hanem Kína-szerte elterjedt. Ezt Zhang Lu ki is használta, s a Handinasztia 220-as bukásakor kijelentette, hogy az újonnan létrejött – Cao Cao fia által alapított – Weidinasztia valójában nem az Égtől nyerte a hatalmát, hanem a szekta alapítója, Zhang Daoling révén jutott hozzá. Ezzel a taoizmust a konfucianizmus felé helyezte.

Ortodox egység

A Wei-dinasztia hanyatlása együtt járt a szekta háttérbe szorulásával, ám az 5. században a Mennyei Mesterek ismét fontos tényezővé váltak, méghozzá egy újító szellemű vezető, Kou Qianzhi révén, akinek családja a szekta tagja volt. Laozi két alkalommal is szövegeket nyilatkoztatott ki neki, amelyekből megszülettek az elképzelései, szigorú szabályok formájában. Tanait elismerte az akkor uralkodó Északi Wei-dinasztia (424–448), így ő lett a szekta vezetője.

A Mennyei Mesterek irányzat rövid időn belül egész Kínában (különösen Jiangxi, Jiangsu és Fujian tartományokban) elterjedt, és a Tang-kortól (618–907) Zhengyi néven – a később létrejött Quanzhen szekta mellett – a legfontosabb taoista szektává lépett elő. Központja a Tang-kortól kezdve a Jiangxi tartományi Sárkánytigris- (Longhu-) hegyénél volt. A Ming-kortól

rú rítusok bonyolult rendje magában foglalta a böjtöt, a szent szövegek recitálását (más taoista szektákhoz hasonlóan), valamint a légző gyakorlatokat, a meditációt, az istenségek megidézését, illetve egy szimbolikus táncot, amelyet a buddhisták erősen szexuális töltetűnek bélyegeztek. Az összetett rendszert kiegészítették még a különleges alkalmakkor tartott közös lakomák, amelyek során áldozati ajándékokat is felajánlottak az isteneknek. A szekta szabályai szerint azonban a véres áldozat tiltott volt, amit azért fontos kiemelni, mert az irányzat sok tekintetben kapcsolódott a népi vallássossághoz, ám különbözőségét hangsúlyozandó, el is határolódott a népi istenségektől, valamint a sámánoktól.

A szekta legkiemelkedőbb vezetőinek alapvetően az alapítót, Zhang Daolinget, illetve két utódját, Zhang Henget és Zhang Lut tekintik. Utóbbi érdemeit azonban némileg beárnyékolja az a tény, hogy Zhang Lu a 3. század elején behódolt a kor legnagyobb hadvezérének, Cao Caónak, a szekta hivatalos elismeréséért cserébe. Cao Cao földet és rangot adományozott Zhang Lunak és családjának, sőt saját fiát összeházasította Zhang lányával, ám a szekta tagjait az ország különféle távoli vidékeire költöztette, például Chang'anba vagy Luoyangba. Ennek révén azonban a Mennyei Mes-

azonban az iskola befolyása jelentősen csökkent, ám a Mennyei Mesterek sora továbbra sem szakadt meg.

1949-ben, a Kínai Népköztársaság megalakulásakor a szekta sok tagja Taiwanra költözött, a 63. Mennyei Mesterrel, az addig a Sárkánytigris-hegyen élő Zhang Enfuval együtt. Az ő utódja egy bizonyos Zhang Yuanxian lett, aki 2008-ban halt meg a szigeten. Zhang Yuanxian halála után utódlási vita tört ki a taiwani hívek és az időközben újra aktívvá vált Sárkánytigris-hegyi taoisták között. A két fél végül kompromisszumot kötött: ennek értelmében Zhang Yuanxiantól visszavonták a „64. Mennyei Mester” titulust, s a valódi 64. mester a taiwani Zhang Daochen lett. Ezzel egy időben a Sárkánytigris-hegyen korábban magát 65. Mennyei Mesternek kikiáltó Zhang Jintao lemondott a címről, így az iskola egysége helyreállt.

A vallási taoizmusnak ma is számos irányzata van. A Mennyei Mesterek felbőbbségét sokan nem ismerik el, de a szekta tekintélye megkérdőjelezhetetlen. Az iskola csaknem két évezredet túlélte, és ma új virágkorát éli, immár a kínai szárazföldön is.

Horváth Alíz

Elbűvölő Északkelet: Liaoning

Az északkelet-kínai Liaoning tartományt sokan csak „Arany Háromszögnek” nevezik kiváló földrajzi fekvésére utalva. Liaoning megannyi kultúra, nyelv és hagyomány találkozásánál helyezkedik el, mégis ízig-vegyig kínai.

A másfél Magyarországnyi területű, 43 milliós népességű tartomány nevének jelentése: „a Liao-folyó békéje”. A hegyes, erdőkkel borított vidéken igazi ízes északi nyelvjárásban beszélnek az emberek, s amerre csak lépünk, a kínai és a szomszédos népek egy-egy történelmi emlékébe botlunk. Számos kínai híresség származik innen. Hogy csak néhányat említsünk: liaoningi a szépséges Gong Li színésznő, Lang Lang, a világ egyik legjobb zongoristája, illetve Lei Feng, az áldozatkész élmunkás.

Sokszínű történelem

A történelem során a Liao-folyó vidéke sok népet, hódítót és uralkodót látott, hazamosabb ideig csak a Qing-dinasztia uralkodásának idején és a népköztársaság megalakulásától tartozik Kínához. Része volt a koreai Kócsoszon, Kogurjó és Parhe birodalmaknak, uralkodott felette a kínai Yan fejedelemség és a Han-dinasztia, emellett többször meghódították a barbár nomádok, köztük a *donghuák*, *xianbeiek*, kitajok és dzsürcsik. A huszadik századi japán bábczásárságnak, Mandzsukuónak is az egyik tartománya volt. A nomád hódítók és a mandzsuk utódjai máig itt élnek, hiszen Liaoning jelentős mandzsuk, mongol és koreai kisebbséggel ren-

delkezik. A tartományt egy ideig Fengtiannek hívták, mai nevét 1949-ben kapta a területét átszelő folyóról.

Liaoning nemcsak a hagyományos történelemtudomány számára jelentős, hanem a sokkal régebbi korokat vizsgáló paleontológia számára is. Itt került elő számos olyan lelet, amely nagyban hozzájárult a nemzetközi őslénytani néhány rejtélyének megfejtéséhez – ilyen például a dinoszaurusz tojásaival táplálkozó emlős vagy tollas dinoszaurusz fosszíliaja, amely segítette megtalálni a tudósoknak a madarak és a dinoszauruszok közötti kapcsolatot.

Liaoning ékkövei

A tartományi főváros, Shenyang (mandzsuk nevének Mukden) szolgált otthonul a Qing-dinasztia uralkodóinak, amíg azok át nem helyezték székhelyüket Pekingbe. Mái megtalálható itt a pekingi Tiltott Városhoz hasonló stílusban épült palota, amely azon kívül, hogy a két Kínában megmaradt császári palotaegyüttes egyike, a világörökség része, ugyanúgy, ahogyan a dinasztia alapítójának, Nurhacsinnak a sírja is. A Shenyangi Hegyi Meteorit Múzeumban őrzik a világ legöregebb ismert meteoritját: a 160 méter hosszú, 2 millió tonnás kődarab 4,5 milliárd éves, és 1,9 milliárd évvel ezelőtt hullott a Földre. A város az itteni beszédmódról is híres: a shenyangi akcentus jellegzetes zenéjével a film- és színjátszásban az északi szereplők egyik fő ismertetőjegyévé vált.

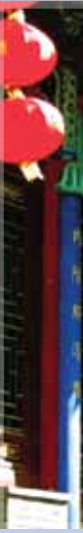
Shenyangtól 90 km-re, Anshan mellett emelkedik a Qianshan-hegység. Egy legenda szerint réges-régen egy tündér elhatározta, hogy elhozza a tavaszt a földre, és hatalmas bolyhos felhőket hímzett lótoszlevelekre. Ám az istenek ezt nem akarták, és hogy megakadályozzák, harcba szálltak vele. A harc során a felhővel hímzett lótoszlevelek a földre hullottak, és zöld hegyekké váltak, melyeket ma Qianshan, azaz Ezer-hegy néven ismerünk (a név az „Ezer Lótoszvirág-hegy” rövidítése). A

hegy az év mind a négy évszakában népszerű mind a helyi, mind a külföldi túrázók körében. Egyik fő nevezetessége a világ legnagyobb természetes Buddha-szobra, vagyis egy olyan sziklaalakzat, amely Buddhára emlékeztet.

Kelet Brazíliaja

Liaoning másik ékköve a Liaodong-félsziget csúcsánál fekvő Dalian, melyet sokan a „romantika fővárosaként” emlegetnek. A hegyekkel övezett tengerparti város egyike a három legnépszerűbb üdülőhelynek Kínában (Chengdu és Hangzhou a másik kettő). A friss tengeri levegő, a halászhálóból egyenesen a tányérra kerülő tengeri finomságok, a napfény, a tenger, a különböző fesztiválok és sportolási lehetőségek nem véletlenül vonzzák látogatók sokaságát. Dalian azon ritka kínai városok egyike, ahol még közlekedik régi típusú villamos, de egyéb múlt század eleji emlékek is találhatóak itt, például japán és orosz stílusban épült villák és sétányok. Érdekes módon a Dalianben beszélt kínai, amely egyébként nagyon közel áll a qingdaóihoz, azon ritka dialektusok közé tartozik, amelyekben idegen nyelv befolyásolta a kínait, és nem fordítva. Így sok japán és orosz szó került a helyi nyelvváltozatba. A város híres még a környéken termesztett almáról és körtéről, illetve az évente megrendezésre kerülő nagyszabású nemzetközi divatfesztiválról. Sokan „Kelet Brazíliájaként” is emlegetik, ugyanis az egyik legsikeresebb kínai focicsapat otthona, és rengeteg fontos foci-

meccs házigazdája.

Liaoning tartomány egyike azon két kínai tartománynak, melyek határosak Észak-Koreával. A külvilágtól elzárt remetekirálásra sokan kíváncsiak, ezért is utaznak a két országot elválasztó Yalu-folyó partján fekvő Dandongba, hogy átpillantassanak a folyó túlsó partjára, és megtekintésük a Kínát Szinidzsú észak-koreai városkával összekötő hidat. Éjszaka csupán a híd közepéig pislákolnak a lámpafények, az építmény másik felét és a tájat, ami mögötte van, elnyeli a sötétség. Bár a dandongi selyem is igencsak nevezetes, a legtöbb látogatót a koreai kultúrával kapcsolatos látnivalók és a szomszédba való bepillantás lehetősége vonzza a határvárosba.

Kincset rejtő hegyek

A vadvízi evezés és a barlangászás szerelmesei otthonosan érezhetik

magukat a Benxi mandzsú autonóm megyében, melyet sokan „Észak Guilin-jének” neveznek csodálatos természeti képződményei miatt. A Miaohou-hegyi vízi barlang Ázsia legnagyobb ilyen barlangja. A hajózható földalatti folyón 2800 méterre hatolhatunk be a hegy belsejébe. A régészek szerint a barlangot már háromezer évvel ezelőtt emberek lakták. A benxi nemzeti park juharaerdői szeptember végén a legszebbek, ilyenkor leveleik vörösbe borulnak,

ekkor rendezik meg a benxi juharszűzvetést.

A benxi Kilenc Csúcs-hegyek egyike a Tiecha-hegy, melyet a taoizmus bölcsőjeként tartanak számon. Ezen hegy Yungang-barlangjában őrzik a Nyolc Kincset: a kősárkányt, kővarangyot, kőlotust, kőhalat, kőágyat, a „kőből készült hosszú életet” és „a gyöngyöt nyugtató szelet”.

Nem messze Benxitől fekszik Fushun, ahonnan ellátogathatunk Hetuala városba. Hetuala a mandzsú neve Henggangnak. 1603–1605-ben épült, s itt született az első Qing császár, ezért a Qingek Első Városának is nevezik, fontos mandzsú történelmi emlékhely. A mandzsú kultúra iránt érdeklődőknek érdemes ellátogatni a minden év nyarán Fushunban megrendezett kínai mandzsú népi fesztiválra.

A kétarcú Jáde Buddha

A „nagyraágyóknak” biztosan kedvére lehet egy anshani kiruccanás, ahol a Jáde Buddha kertjében megtekinthetik a világ legnagyobb faragott jáde Buddha-szobrát. A szobor egyik oldalára Sákjamuni Buddhát, míg a másikra Guanyin bódhiszattvát vésték. A szobor 7,95 m magas, 6,88 m széles és 4,10 m vastag, súlya 260,76 tonna. Szintén Anshanban készült a híres Négy Jáde egyike, a varázslatosan szép smaragdzöld xiuyani jádekő.

Nyugat-Liaoning hegye a Főnix-hegy, mely buddhista szentélyéről híres. A Longxiang templomot, az északkelet-kínai buddhizmus meghatározó helyszínét 1660 évvel ezelőtt alapították. A buddhizmus mellett a Főnix-hegy egy ritka madárfaj, a fekete golya otthona is.

Aki szereti a szép tájakat, a hegyeket és a tengert, az ízletes tengeri herkentyűket, aki érdeklődik Kína és a környező országok népeinek történelme iránt, aki szeretne átkukucskálni Észak-Koreába vagy megcsodálni a hatalmas jádeköveket, az Liaoningben biztosan jól fogja érezni magát.

Muszk Katalin

Új könyvek Kínáról

Szerencsére a közelmúltban sem csökkent hazánkban az érdeklődés Kína iránt, s a magyar könyvkiadók továbbra is igyekeznek kielégíteni az olvasók igényeit. A kínai témájú ponyvaregényeknek, képes albumoknak se szeri, se száma, de igényesebb munkák is megjelennek. Az alábbiakban az utóbbiak közül ajánlunk néhányat olvasóink figyelmébe.

Lu Hszün válogatott elbeszélései

Fordította: Galla Endre. Budapest, Viktória Kiadó, 2011, 176 o., 3000 ft.

Lu Hszün (*pinyin* átírással Lu Xun, 1881–1936) a modern kínai irodalom egyik legnagyobb alakja. Az új kultúra mozgalom képviselőjeként felbecsülhetetlen szerepet játszott a köznyelv és a modern irodalmi formák elterjesztésében a kínai irodalomban. Hatása szinte minden 20. századi kínai írón érződik. Lu Xun legjelesebb magyar kutatója és fordítója Galla Endre (1926–2008) sinológus volt, aki a Peking Egyetemen tanult kínai irodalmat. Galla Endrének korábban már megjelent több Lu Xun-fordítása, ám a kínai író sok elbeszélésének magyar változata eddig a fiókban maradt. A sinológus halála után özvegye, a szintén fordítóként tevékenykedő Mao Shoufu gyűjtötte össze az eddig meg nem jelent munkákat. A fordítások közül több félkész volt, egyet pedig teljesen újra kellett fordítani – a kiegészítéseket Galla Endre tanítványai, Bartos Huba, Martoni Tamás és Salát Gergely végezték el. A kötetbe Lu Xun legismertebb s talán legjobb elbeszélései kerültek. Szerepel benne a legelső beszélt nyelven írt kínai novella, az *Egy örült naplója*, a legendás *A Q hiteles története*, a *Kung Ji-csi* és egy sor további alapmű is – összesen tíz hosszabb-rövidebb elbeszélés. Ezek egy részét az 1950-es években oroszról már lefordították magyarra, de kínai eredetiből készült hiteles fordításuk még nem látott napvilágot. A válogatás kiadásának apropóját az adja, hogy idén ünnepeljük Lu Xun születésének 130. évfordulóját. A kötetnek mindenki polcán ott a helye, akit érdekel a kelet-ázsiai irodalom, hiszen a térség egyik legnagyobb írójának legkiemelkedőbb művei szerepelnek benne.

Kesselyák Péter:

Túl a Kínai Nagy Falon

Budapest, Hét Krajcár Kiadó, 2010, 160 o., 2600 ft.

A szerző 1964–65-ben tizenhat hónapot töltött Kínában, ahol egy magyar híradástechnikai gyár megbízottjaként műszerek klímaállósági vizsgálatát végezte. Ebben a rendkívül izgalmas korszakban csak kevés külföldi tehette be a lábát az elzárt országba, ráadásul a maroknyi diplomata és újságíró zöme a fővárosban élt, a helyi lakosoktól jórészt elzárva. Kesselyák Péter velük szemben vidéken – a dél-kínai Kanton városában – lakott, mélyen benne a kínai valóságban. Könyvében az itt szerzett tapasztalataira emlékszik vissza. A jó tollú, éles szemű szerző színes képet ad a korabeli kínai életről: a dzsunkán élők mindennapjairól, a május 1-jei ünnepségről, a dél-kínai konyháról, a kantoni katolikusokról, a holdujévről, a sárkánycsónak-ünnepéről, a kígyóvendéglőről, a kínai lányoknak történő udvarlás lehetetlenségéről és mindenről, ami csak feljegyzésre érdemes. Eljutunk a magyar szakértő utazásainak helyszíneire: Pekingbe, Shanghaiba, Suzhouba, Wuxiba, Nanjingba. A könyv végén a kalandos hazaútról is szó esik – járunk Ulánbátorban, Irkutzkban, Alma-Atában és Moszkvában is. A kötetet több mint ötvenoldalas képmeléklet zárja, a szerző fényképeiből válogatva – ezek is ritkaságnak számíthatnak, hiszen a korszakban nemigen jártak külföldi fotósok Kínában. A könyv mindenkinek ajánlható, akit érdekel a kínai világ egy olyan szelete, amely mindeddig jórészt el volt zárva előlünk.

Dr. Szentpétery József: Magyar–kínai–angol– latin orvosi szógyűjtemény

Szeged, Révai Digitális Kiadó, 2011, 5900 ft.

A Kolozsvárott született, idén kilencvenéves Dr. Szentpétery József nyugdíjas orvos, tudós, egyetemi oktató, aki hosszú időt töltött a kínai nyelv tanulmányozásával is. A jelen kötet összeállításába nyugdíjba vonulása után kezdett – saját állítása szerint azért, mert fontos és érdekes időtöltést keresett magának. A szerényen szógyűjteménynek nevezett kiadvány valójában meglehetősen vastag négynyelvű orvosi szótár: a 418 nagyalakú oldalon 7636 szócikk szerepel, amelyek lefedik a nyugati orvostudomány legfontosabb területeit. Bár a munka egyetlen elkötelezett ember műve, egy többtagú munkacsoport is büszke lehetne rá. A szótárban a magyar kifejezések alapján kereshetünk, amelyeket a szerző megad kínaiul (írásjegyekkel és *pinyin* átírással), valamint angolul és latinul. A laikusok számára is érdekes bevezető a kínai nyelvben előforduló „nyugati” orvosi kifejezések típusait veszi számba. A munka jól jöhet fordítóknak, tolmácsoknak is, hiszen orvosi kifejezések szinte minden élethelyzetben előkerülhetnek. A leghasznosabb azonban azon – kínai vagy magyar – orvosok és betegek számára lesz, akik számára fontosak a másik modern orvostudományának eredményei, például orvoslást tanulnak a másik országban. A könyv ugyanakkor csak a „nyugati” orvoslással foglalkozik, s nem tartalmazza a hagyományos kínai gyógyászat szókincsét – reméljük, ez a szerző következő munkájában szerepel majd.

MAGYAR – KÍNAI – ANGOL – LATIN
ORVOSI SZÓGYŰJTEMÉNY
匈汉英拉医学词汇
HUNGARIAN-CHINESE-ENGLISH-LATIN
MEDICAL GLOSSARY

Kínai közmondások

Fordította: Gulyás Csenge. Budapest,
Kelet Kiadó, 2011, 192 o., 2900 ft.

A világ csaknem minden népe ismeri a közmondásokat, szólásokat, tömör bölcsességeket, a leggazdagabb szólás-kinccsel azonban alighanem a kínaiak rendelkeznek. A kínai írás nagyjából 3500 éve jelent meg, s az azóta született gazdag kínai irodalom minden műve bizonyítja, hogy a kínaiak minden korban különleges vonzalmat éreztek – és éreznek ma is – az élet nagy igazságait vagy egy-egy élethelyzet lényegét néhány szóban összefoglaló velős mondások iránt. Már a legősibb klasszikus művek számtalan tömör bölcsességet tartalmaznak, és ilyen lényegre törő mondásokat használt Konfuciusztól kezdve Mao Zedongig minden kínai, aki hallgatóságát igyekezett meggyőzni valamiről (vagy csupán fitogtatni szerette volna műveltségét). A Sári László által szerkesztett kötet több száz kínai eredetiből fordított közmondást, szólást, bölcsességet tartalmaz, amelyek szinte minden élethelyzetet lefednek. A kínai szólások nemcsak a nyelvhez, hanem a kultúrához is ezer szállal kötődnek, gyakran egy-egy ősi történetet, helyzetet elevenítenek fel, s a tömör bölcsesség sokszor nem érthető a háttértörténet nélkül. A jelen kötetbe azonban főleg olyan mondások kerültek, amelyek önmagukban is megállják a helyüket, s a kínai történelem és kultúra mélyebb ismerete nélkül is értelmezhetők, ugyanakkor mégiscsak reprezentálják a kínaiak sokszínű világát.

Kína

Főszerkesztő: Edward L. Shaughnessy.
Budapest, Saxum, 2011, 256 o., 5900 ft.

A képekkel gazdagon illusztrált könyv arra vállalkozik, hogy a laikus olvasó számára bemutassa a régi Kína világát. A célközönség széles ugyan, de a munka szakmailag igencsak megalapozott. Szerkesztője, Edward L. Shaughnessy az egyik legnevesebb amerikai sinológus, a Chicagói Egyetem professzora, szerzői pedig a nemzetközi Kína-kutatás kiemelkedő alakjai. A könyv három részből áll. A *Kína világa* című első rész ismerteti Kína természeti adottságait, történelmi folyamatait, a hagyományos kínai állam, társadalom, család és gazdaság sajátosságait. A második rész (*Hit és szertartások*) a kínai kultuszokat és vallásokat mutatja be, a konfucianizmustól a taoizmusig, a buddhizmustól a népi hiedelmekig. A *Teremtő erő és tudomány* című részben szó esik a hagyományos kínai orvoslásról, természettudományról és technológiáról, képzőművészetről és kézművességről, előadó-művészetről és építészetről. A *Négyezer év öröksége* című záró esszé azt tárgyalja, hogy az ősi hagyományok miként élnek tovább – minden gyökeres változás ellenére is – a mai Kínában. A kötetet érdemes az elejétől a végéig elolvasni, de ha valakinek ehhez van kedve, arra is alkalmas, hogy csak beleolvassunk egy-egy fejezetbe, s a kereszthivatkozások, utalások szerint ugrálva afféle mozaikként rakjuk ki magunk előtt a régi Kína átfogó és igen színes képét.

Wang Yangming, az idealista

A hagyományos kínai filozófia késői fejlődésének egyik meghatározó alakja a Ming-kori Wang Yangming volt. Új értelmezést adott a neokonfucianizmusnak, szembeszállt kora hivatalos tanaival, nagy hatást gyakorolva nemcsak Kínára, hanem a környező országokra, elsősorban Japánra is.

Wang Yangming (másik nevén Wang Shouren, 1472–1529) a Ming-kor derekán élt. Viszonylag korán megszerezte a legmagasabb vizsgafokozatot, és változatos hivatali karriert futott be. Volt vizsgabiztos, minisztériumi titkár, tartományi kormányzó, szertartásügyi miniszter és cenzor is. Két megbízatása között egy időre száműzték egy Guizhou tartományi faluba, mert megsértett egy nagyhatalmú eunuchot. Pályafutása legemlékezetesebb állomásai katonai akciói voltak: bár alapvetően civil hivatalnokként szolgált, többször bízták rá kisebb-nagyobb hadsereget, hogy egy-egy lázadást leverjen. E feladatait sikeresen teljesítette, s a rábízott területeken tartós békét teremtett.

Bambuszok között

Wang Yangming korában a hivatalnokvizsgák kizárólagos anyaga – vagyis az ortodox államideológia – évszázadok óta a neokonfucianus irányzat Zhu Xi-féle iskolája volt. Képzett tudós-hivatalnokként maga Wang is jól ismerte a „racionalista” Zhu Xi tanításait, de idővel élesen szembe fordult velük.

Először akkor csalódott a korszak hivatalos tanításában, amikor fiatalon hét napig ült egy bambuszligetben, a növényeket szemlélve. Zhu Xi tanításai szerint a hosszas megfigyelés által meg kellett volna értenie a bambuszok alapelvét (*li*), azt a mintát vagy törvényszerűséget, amely meghatározza őket. Wang azonban nem értett meg semmit, ehelyett megbetegedett.

Ez az élmény is hozzájárulhatott ahhoz, hogy később, száműzetése idején megvilágosodott: Guizhouban egy éj-

szaka hirtelen ráébredt arra, hogy Zhu Xi tanaival ellentétben a dolgok alapelvét, *lijét* nem a külső világ tárgyaiban, hanem a saját tudatunkban (*xin*) kell keresnünk. Ezzel a neokonfucianizmus „idealista” ágát új magaslathoz emelte. Wang szerint a konfucianus bölcseknek a tudat belső feltérképezése és művelése a feladata – ezáltal az egész világ érthetővé válik számára, mivel a tudat megismerése egyet jelent az Ég megismerésével. Sőt a külső világ nem is létezik a tudattól függetlenül, mivel a dolgokat a tudat alakítja.

Tudás és cselekvés

Wang Yangming azt vallotta, hogy minden ember születésétől kezdve rendelkezik a jó és rossz megkülönböztetésének képességével, vagyis egyfajta eredendő tudással. Ezt a tudást az önző vágyak elhomályosíthatják, de megsemmisíteni nem tudják, a tudás mindig minden emberben jelen van, csak hagyni kell, hogy kibontakozzék. „Minden ember, aki az utcán jön-megy, bölc” – hangzik Wang egyik híres mondása. Ez a morális tudás nem tanulható, hanem intuitív: ha az ember megszabadult az önző vágyaktól, akkor egy adott helyzetben automatikusan tudni fogja, hogy mi a helyes. Mindez az ókori Menciusz azon tanításának újraértelmezése, miszerint az ember eredendően jó.

Wang leghíresebb tanítása a (morális) tudás és cselekvés egységének doktrínája. A hagyományos konfucianus elképzelések szerint az embernek tanulás által meg kell szereznie a tudást, majd ezután az így megszerzett tudást kötelessége cselekvés által a gyakorlatba ültetni. Eszerint azonban előfordulhat,

hogy valaki úgy szerzi meg a tudást, hogy soha nem cselekedett annak megfelelően, vagy hogy rendelkezik a tudással, de azt nem ülteti gyakorlatba. Mindezeket a lehetőségeket Wang Yangming kizárta, és azt hirdette, hogy a tudás csak egyidejű cselekvéssel szerezhető meg, mivel a tudás és a cselekvés valójában ugyanaz. Például az ember csak akkor ismeri a szülőltisztelet erényét, ha gyakorolja is. A cselekvés nélküli tudás hamis.

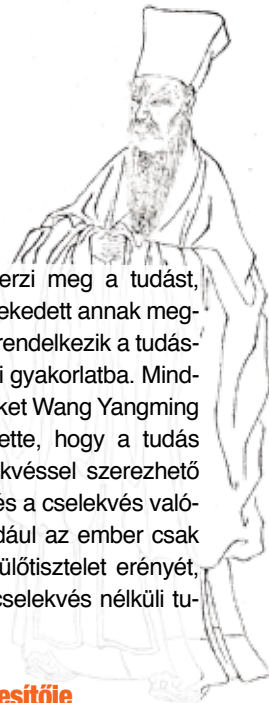
A Műveltség Kiteljesítője

Wang alapvetően morális tanítónak tartotta magát, aki tanítványait állandó önvizsgálatra, maguk megváltoztatására ösztönözte. Amikor apja meghalt, öt évet töltött otthon, s e gyászidőszakban több száz híve látogatta meg, hogy filozófiájáról vitatkozzék vele. Az ekkor és korábban folytatott beszélgetésekből állt össze Wang Yangming fő műve, a *Chuanxi lu* (*Tanácsok a gyakorlati élethez*).

Az egész életében beteges tudós-hivatalnok egy hadjáratból hazatérőben halt meg 1529-ben. Halála után egyik nagyhatalmú ellensége megfosztotta címeitől, tanításait pedig betiltották. Később, 1567-ben az új császár posztumusz ranggal és a Wencheng („a Műveltség Kiteljesítője”) tiszteleti névvel adományozta meg. 1584-től kezdve áldozatot mutattak be neki a konfucianus templomokban, ami akkoriban a legnagyobb megtiszteltetésnek számított. Iskolája a késői Ming-korban és a Qing-dinasztia alatt a legbefolyásosabbak közé tartozott.

Wang Yangming iskolája Oyomei-gaku néven Japánban is népszerűvé vált. Sok 19. századi japán reformer vallotta magát Wang követőjének, de az iskolának a japán *bushido*, vagyis a samuráj etika fejlődésére is nagy hatása volt. Taiwanon a Yangmingshan nevű hegy és az ezt övező nemzeti park örökíti meg a nagy Ming-kori gondolkodó nevét.

Salát Gergely

2011 陽明心花季

Konfuciusz-kvíz

A Konfuciusz Krónika újból vetélkedőt hirdet olvasói számára. A feladat egyszerű: az alábbi tíz kérdésre kell válaszolni, s a megfejtéseket e-mailben vagy postai úton eljuttatni az ELTE Konfuciusz Intézethez 2012. március 15-ig.

A kérdésekre a válaszok megtalálhatók a Konfuciusz Krónika jelen számának cikkeiben.

1. Melyik családból származnak a Mennyei Mesterek?

- a. Lu
- b. Wang
- c. Liu
- d. Zhang

4. Ki vezetett követséget Kínába?

- a. Lord Macartney
- b. Lord McDonald
- c. Lord MacNamara
- d. Lord McCain

7. Mit gyártott a Haier cég elődje?

- a. mosógépet
- b. gumicsizmát
- c. telefonkészüléket
- d. hűtőgépet

10. Melyik dinasztia alatt élt Bao bíró?

- a. Tang
- b. Song
- c. Yuan
- d. Ming

2. Mi Kínában az esküvői kellékek hagyományos színe?

- a. fehér
- b. piros
- c. sárga
- d. azúr

5. Hol uralkodott Kongmin király?

- a. Koreában
- b. Kínában
- c. Mongóliában
- d. Vietnamban

8. Mi volt a tangut birodalom neve?

- a. Liao
- b. Jin
- c. Xixia
- d. Északi Song

3. Mi nem kell a *paocahoz* (csípős káposztához)?

- a. nátrium-glutamát
- b. paprika
- c. szójaszószt
- d. halszószt

6. Ki volt Zhou Daguan?

- a. kínai követ Angkorban
- b. a Zhou-dinasztia megalapítója
- c. Qianlong császár hadvezére
- d. Wang Yangming tanítványa

9. Mi Shenyang mandzsú neve?

- a. Hohhot
- b. Amur
- c. Mukden
- d. Siping

A megfejtéseket e-mailen a media@konfuciuszintezet.hu, postán az ELTE Konfuciusz Intézet, 1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F címre várjuk, 2012. március 15-ig. A megfejtést beküldők között értékes könyvnyereményeket sorsolunk ki. Kérjük a beküldőket, hogy nevük és e-mail címük mellett postacímüket is adják meg, hogy a nyereményt postázni tudjuk. Az ELTE Konfuciusz Intézet a személyes adatokat bizalmasan kezeli, azokat harmadik félnek nem adja ki.

Az előző számunkban megjelent kvíz helyes válaszai: 1. b, 2. d, 3. a, 4. b, 5. c, 6. b, 7. b, 8. d, 9. b, 10. a.

A nyertesek: Döme Ármin (Pécs), Tátrai Tiborné (Gödöllő), Vágó Piros (Budapest)

依蓮大年高松石磴圖
甲子瑞陽前百
雲龍老人畫

KÍNAI NYELVTANFOLYAMOK AZ ELTE KONFUCIUSZ INTÉZETBEN

Az ELTE Konfuciusz Intézet azzal a céllal alakult 2006 decemberében, hogy minden érdeklődő számára lehetőséget teremtsen a kínai nyelv megtanulására. A kínai a legtöbbször által anyanyelvként beszélt nyelv a világon, s a nyelvstanulók körében is egyre népszerűbb: becslések szerint 2010-ben világszerte már negyvenmillióan tanultak kínaiul.

Ha kínaiul szeretne tanulni, válasszon minket,

- mert nálunk havonta indulnak ingyenes nyelvstanfolyamok is;
- mert az órákat kínai anyanyelvű vagy Kínában képzett magyar anyanyelvű tanárok tartják;
- mert a legmodernebb – nemzetközileg tesztelt és bevált – multimédiás tananyagokat használjuk;
- mert órabeosztásunk rugalmas, a diákok igényeihez alkalmazkodik;
- mert nálunk magánórákat is vehet;
- mert az ELTE Konfuciusz Intézetben tanulhat kínaiul a legkedvezőbb feltételek mellett;
- mert ez egy hosszú távra szóló befektetés;
- mert a kínai nyelv nem is olyan nehéz...

Intézetünk rendszeresen indít különböző szintű nyelvstanfolyamokat, nemcsak magánszemélyeknek, hanem cégeknek is.

Nyelvstanfolyamainkra a beiratkozás folyamatos.

Jelentkezés:

- személyesen: az ELTE Konfuciusz Intézetben (1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F I. 16.);
- telefonon: a 06-1-411-65-97 számon (H-P: 10.00–13.00, 14.00–18.00);
- interneten: a konfuciuszintezet.hu honlapon.

